

Universitetsnytt

FÖR MEDARBETARNA VID STOCKHOLMS UNIVERSITET | APRIL 2013 | NR 2

Ett halvsekel vid svarven

**NÖJDA MEN STRESSADE
MEDARBETARE**

Turkiet i fokus

*Kemist från Dalarna
ny prorektor*

Nytt fokus på kvalitetsfrågor

KVALITET I UTBILDNINGEN är avgörande för universitetets framtid. Därför är det viktigt att frågor om kvalitet drivs på många håll inom universitetet, framför allt av lärare och forskare vid institutionerna. Men det behövs också en central styrning och uppföljning av kvalitetsfrågorna. Denna sker genom universitetets verksamhetsplan och långsiktiga plan.

Fram till nu har Kvalitetsrådet fungerat som en arena för diskussion av mål och indikatorer i universitetets övergripande verksamhetsplaner. Den stora fördelen med universitetets centrala kvalitetsråd har varit att det fungerat som ett universitetsgemensamt forum. Rådet har dock inte haft mandat eller möjlighet att följa upp i vilken mån olika rekommendationer tillvaratagits i verksamheten, då ansvaret för utbildningen vilat på fakultets- och områdesnämnderna. En ytterligare svårighet har varit kunskaps- och informationsspridning inom det decentraliserade universitetet.

När universitetet nu organiserats i både områdesnämnder och ett områdesövergripande organ öppnas möjligheten till att förena universitetsgemensamma kvalitetsfrågor med det operativa ansvaret för utbildningen. Detta kommer att innebära ett synliggörande och en effektivisering av kvalitetsarbetet, i synnerhet som universitetet nu också fått en centralt placerad kvalitetsfunktion vid planeringsavdelningen.

Inför den närmast kommande perioden har vicerektorer formulerat tre områden vad gäller kvalitet som ska fokuseras och drivas av områdesnämnderna. Det första gäller examensarbetena. Vilka krav ställs, vilken metodundervisning ges, vilken handledning erbjuds och hur ser examinationen ut? Det andra området gäller kursvärderingar, där institutionerna följer olika praxis, inte minst när det gäller hur kursvärderingarnas resultat följs upp och kan leda till förändring. I och med att ett områdesövergripande organ nu finns ökar möjligheten att finna en för

hela universitetet fungerande modell för kursvärderingar, något som studenterna länge efterlyst. Det tredje området gäller att genomföra programutvärderingar, lärarutbildningsprogrammet har identifierats som en lämplig testpilot.

Nu läggs Kvalitetsrådet ner. Kvalitetsfrågorna flyttas uppåt till områdesnämnder och det områdesövergripande rådet. Detta, samt att det finns en centralt inrättad kvalitetsfunktion inom förvaltningen, innebär att problem i utbildningen snabbt kan identifieras och förbättringar göras. Ytterst vilar dock kvaliteten i utbildningen på universitetets alla kompetenta, engagerade och motiverade lärare och forskare.

LENA GERHOLM, prorektor

► prorektor@su.se

Citatet

» Den vetenskapliga patriotismen, de meningslösa parollerna om Nobelpris till Sverige, är en förödande hållning. Priser ska gå till personer, inte till nationer.

ARNE JARRICK, professor i historia och tidigare ledamot av Vetenskapsrådet, uttalar sig om Jan Björklund i en intervju i Universitetslärares.

Siffran

11 002

Så många personer har anmält sig till 2013 års sommarkurser, en ökning med 30 procent jämfört med 2012. Den mest populära kursen är Praktisk projektledning, med drygt 3700 sökande.

Innehåll

NYHETER

- 4 Turkiet i fokus för nytt forskningsinstitut
- 5 Kemikalier bakom fler folksjukdomar
- 6 Rekryteringar viktigaste framtidsfrågan
- 7 Hans Adolfsson ny prorektor
- 8 Arrheniuslaboratoriet byggs till
- 9 Universitetet får chefpolicy

PROFILER

- 12 Leif Bäcklin
"Det bästa med jobbet är friheten"
- 13 Forskarnätverk för arkeologer
- 14 Lärarkonferens mötesplats för idéer
- 15 Ny vår med Primula
- 16 Adam Helms Lecture 20 år

- 16 Vetenskapens Hus firar 10 år
- 17 Forskare som syns i media
- 18 Chefer med genusglasögon

TEMA ARBETSMILJÖ

- 19 Nöjda men stressade medarbetare
- 21 Nöjda medarbetare vid ITM
- 22 Öppet kontorslandskap gav ett lyft

FORSKNING

- 23 Hur påverkar kontorslandskap oss?
- 24 Virusforskning om farliga pandemier

26 NAMN OCH NYTT

29 KALENDERN

30 IN ENGLISH

32 KRÖNIKAN

Universitetsnytt är tidningen för medarbetarna vid Stockholms universitet. Upplagan är 6 700 exemplar.

ADRESS Kommunikationsavdelningen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

ANSVARIG UTGIVARE Sofie Mauritzon **REDAKTÖR** Per Larsson

GRAFISK FORM OCH LAYOUT Matador kommunikation

OMSLAGSFOTO Eva Dalin **OMSLAGSBILD** I början av 1960-talet gjorde Leif Bäcklin praktik vid Stockholms universitet. I höst går han i pension efter ett yrkesliv vid Centralverkstaden.

TRYCK DanagårdLITHO, ett miljöcertifierat tryckeri

ISSN 1103-2375

SYNPUNKTER OCH TIPS? HÖR AV DIG!

Per Larsson,
redaktör
per.larsson@su.se
tfn 08-16 44 64

Nästa nummer kommer ut 11 juni.
Manusstopp är 17 maj.

**Stockholms
universitet**

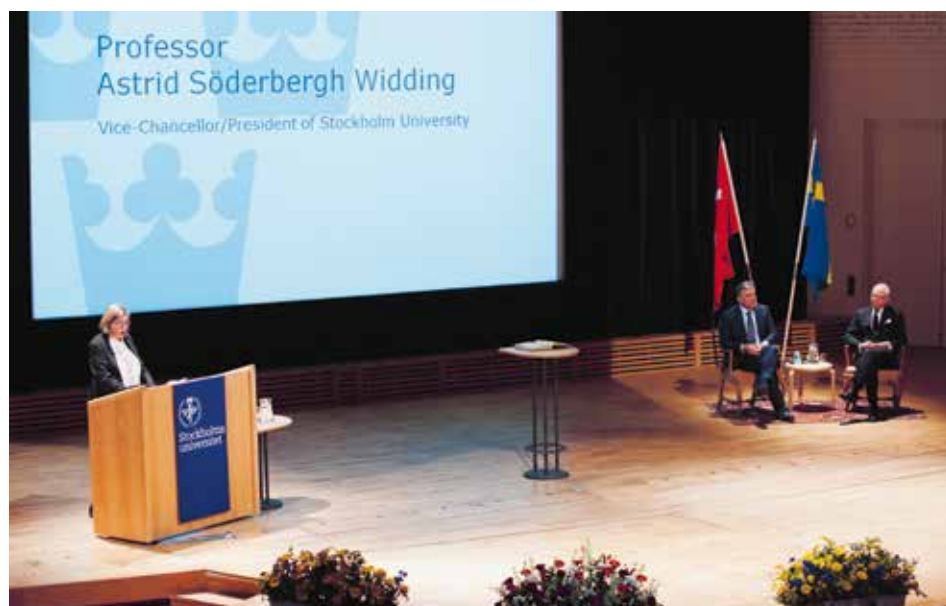
Världsvattendagen

Den 22 mars var det Världsvattendagen. Vid Stockholms universitet uppmärksammade Naturvetenskapliga fakulteten detta genom att bjuda in gymnasieungdomar till föreläsningar kring vatten. Cirka 1 200 ungdomar kom till Aula Magna. På scenen fanns ett isblock från Sveriges största glaciär, Salajekna. FOTO EVA DALIN

Turkiet i fokus för nytt forskningsinstitut

Den 12 mars invigdes ett nytt forskningsinstitut: SUITS, Institutet för Turkietstudier vid Stockholms universitet. Invigningen skedde i Aula Magna i närvaro av Sveriges kung och Turkiets president. Institutet ska studera turkiska frågor i ett europeiskt och globalt sammanhang.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Rektor Astrid Söderbergh Widding hälsade president Abdullah Gül, kung Carl XVI Gustaf och de andra drygt 400 gästerna välkomna till Aula Magna.

I närvaro av bland andra kung Carl XVI Gustaf, Turkiets president Abdullah Gül och de båda ländernas utrikesministrar invigdes den 12 mars det nya Institutet för Turkietstudier, SUITS, vid en ceremoni för 400-500 inbjudna gäster i Aula Magna.

Rektor Astrid Söderbergh Widding inledde med att påminna om de goda relationer som sedan århundraden finns mellan de båda länderna. Hon fortsatte med att säga att Turkiet är en viktig brygga mellan Europa och Asien.

Det strategiska partnerskap mellan Stockholms universitet och ett antal svenska och turkiska företag och organisationer är grunden för att kunna inrätta SUITS, fortsatte hon:

– Samarbetet inom partnerskapet innebär både viktigt ekonomisk stöd och tillgång till ett stort kontaktnät.

Näste talare, Turkiets utrikesminister Ahmed Davutoglu, sade att det här var en historisk dag under ett historiskt besök (det första turkiska statsbesöket i Sverige). Även han underströk den långa historien av samarbete mellan Sverige och Turkiet.

– Vi är tacksamma att Stockholms universitet tar det här initiativet, sade han.

Sveriges utrikesminister Carl Bildt fortsatte på spåret om den långa samarbetsstrategin och berättade att de två ländernas tidi-

gare under dagen undertecknat ett strategiskt partnerskap för att öka samarbetet ytterligare. Genom att Sverige engagerar sig för ett turkiskt EU-medlemskap kan EU bli ännu starkare genom en ny dynamisk och ekonomiskt stark medlem, fortsatte Carl Bildt.

– Tillkomsten av SUITS är ett utomordentligt initiativ.

Bred forskning om Turkiet

Sist ut bland talarna var Paul T. Levin, föreståndare för SUITS, som talade om hur Turkiet blir en allt viktigare stat i regionen och en kraft att räkna med och som vi måste lära oss mer om. Hans förhoppning är att SUITS ska kunna vidareutveckla den långa tradition av Turkietstudier som finns i Sverige.

I den svenska offentliga debatten om Turkiet och EU framstår det ofta som om det enbart handlar om frågor kring minoritetsrättigheter och pressfrihet, enligt Paul T. Levin.

– Detta är mycket viktiga frågor, speciellt för oss statsvetare, och forskningen vid institutet kommer med största sannolikhet att gå på djupet inom dessa områden. Men forskning om Turkiet måste även studera flera frågeställningar. Vi hoppas kunna generera forskning om ett brett spektrum av det turkiska samhället – politik, historia, kultur och ekonomi – och

belysa den komplexitet och mångfald som finns i dessa frågor.

Enligt Paul T. Levin behövs en interdisciplinär forskningsansats och detta breda angreppssätt för att på allvar kunna förstå det samtida Turkiet.

Ceremonin avslutades med att den svenske kungen och turkiske presidenten skrev sina namnteckningar i SUITS nya gästbok. Därefter blev det mingel i Galleriet.

Lokaler i Kräftriket

SUITS, som har sina lokaler i Kräftriket, har i dag fyra anställda, förutom Paul T. Levin är Evrim Wallis koordinator, Elzbieta Swiecicka forskningsassistent och Emine Keskin Yalcinkaya assistent. Arbetet med att rekrytera gästforskare har påbörjats och institutet får under våren besök av flera gästföreläsare. Ett lektorat i Turkietstudier kommer att lysas ut inom kort. SUITS har redan inlett samarbeten med andra lärosäten, bland annat i USA. Förhoppningen är att 2014 även kunna börja ge kurser om Turkiet.

Forskningen kommer att äga rum inom tre större områden: Ekonomi, politik, och offentlig förvaltning; Internationella relationer; samt Kultur, språk och samhälle.

Intresset för forskningsområdet är stort, redan vid starten har institutet etablerat samarbeten med flera turkiska företag som Alarko Group, Sweturk och TOBB samt svenska företag som H&M, SSAB och Telia Sonera men även med turkiska organisationer som arbetar med demokratifrågor. ■

President Abdullah Gül i samtal med SUIT:s föreståndare Paul T. Levin.

Ny WHO-rapport: Kemikalier bakom flera folksjukdomar

VI LEVER I en värld där tiotusentals kemikalier används varje dag. Forskarna har hittills identifierat flera hundra som hormonstörande men de flesta är ännu inte studerade. De risker kemikalerna innebär för både människa och miljö är underskattade. Det visar en ny rapport från FN:s miljöprogram UNEP och världshälsorganisationen WHO. Arbetet har letts av Åke Bergman, professor i miljökemi vid Stockholms universitet.

– Vi presenterar nya belegg för kopplingen mellan hormonstörande kemikalier och flera folksjukdomar, säger Åke Bergman. Endokrina sjukdomar är vanliga och ökar och vi kan visa på kopplingar till hormonstörande kemikalier. Ökningstakten är sådan att genetiska orsaker inte kan vara enda förklaringen.

I rapporten visar forskarna på störningar som ökar och som kan kopplas till hormonstörande ämnen:

- Cancer – bröstcancer, endometrios, prostatacancer, testikelcancer och sköldkörtelcancer ökar
- Fetma/diabetes – har ökat över hela världen de senaste 40 åren, typ 2-diabetes har mer än fördubblats sedan 1980
- Dålig spermakvalitet och genitala missbildningar hos unga pojkar ökar eller är för vanliga
- Födelseffekter – låg födelsevikt och avbrutna graviditeter – ökar i många länder

- Bröstutveckling – unga flickor får bröst tidigare, vilket kan leda till bröstcancer
- Sköldkörtelproblem – hos barn ökar de i vissa länder och kan orsaka beteendestörningar

– Den viktigaste globala utmaningen är att hitta sätt att minimera exponeringen för de kemikalier som kan ge störningar på hormonsystem och leda till negativa hälsoeffekter. Detta är ett miljöhot av minst samma dignitet som människans påverkan på klimatet, säger Åke Bergman.

Mer kunskap genom bättre metoder

Författarna framhåller att ytterligare forskning behövs för att förstå sambanden mellan kemikalier, hormonstörningar och specifika sjukdomar, men också att samhället kan åtgärda en hel del redan idag. Vidare pekar forskarna på behovet av att utveckla testmetoder för att öka kunskapen om hormonstörande kemikalier, minska potentiella sjukdomsrisken och minska kostnaderna för hälso- och sjukvården.

Rapporten riktar sig till politiker och andra beslutsfattare och är en uppdatering av 2002 års rapport. Det svenska miljödepartementet, forskningsrådet Formas och Naturvårdsverket har bidragit till rapportens finansiering. **EVA ALBREKTSON**

100 miljoner till Östersjöcentrum

VID ÅRSSKIFTET INRÄTTADES Östersjöcentrum vid Stockholms universitet för att samordna forskning och miljöanalys om Östersjön. I februari kom beskedet att Östersjöcentrum ingår ett strategiskt partnerskap med BalticSea2020. Stiftelsen avsätter 100 miljoner för att utveckla Östersjöcentrums verksamhet och bidra till att förverkliga ambitionen att förmedla användbar kunskap om Östersjön till rätt plats i samhället.

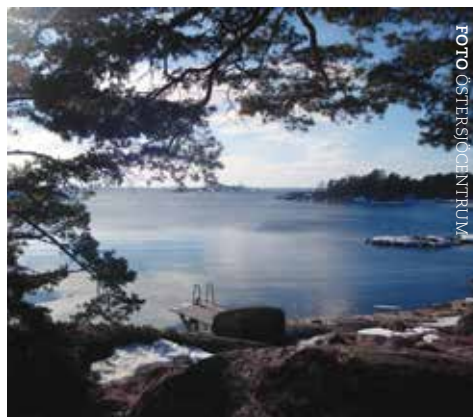
– Det är mycket glädjande med ett så stort stöd för Stockholms universitets nya satsning, säger rektor Astrid Söderbergh Widding. Havsforskning är sedan länge ett ledande forskningsområde och vi har en kraftfull Östersjöforskning med lång tradition. Även universitetets öppenhet och strävan att kommunicera med det omgivande samhället blir tydlig genom detta strategiska partnerskap.

Stockholms universitet har byggt en bas som vi tror på, säger stiftelsens grundare Björn Carlsson.

– Östersjöcentrums framtida utbyggnad med en kombination av experter och kommunikatörer tillsammans med det breda nätverket av marina forskare kommer att kunna bidra till att lösa de svåra miljöfrågorna i Öst-

ersjön, vilket är målet för stiftelsens hela verksamhet.

Medlen kommer att fördelas med 20 miljoner per år under fem år och ska användas till resurser för analys, syntes och kommunikation. Det kommer också att finnas finansiering för att sätta samman flera kreativa grupperingar som under intensiva perioder kan jobba med viktiga frågor om Östersjön. **VIKTOR SANDQVIST**

Vårvinter på Askö.

Plus i årsredovisningen

Universitetets nya organisation med två områdesnämnder har varit framgångsrik under det första året. Organisationen har skapat bättre förutsättningar för strategisk styrning av verksamhet, skriver rektor Astrid Söderbergh Widding i förordet till årsredovisningen för 2012. Här lyfts även satsningen om drygt 100 miljoner till internationalisering fram och den gemensamma resan till USA med rektorerna från Stockholms universitet, Karolinska institutet och KTH. 2012 var också året då de slutliga stegen togs för att integrera lärarutbildningen. Det ekonomiska resultatet för 2012 visar ett överskott på 50 miljoner kronor. Det kan jämföras med föregående år då det var ett underskott på närmare 79 miljoner. Myndighetskapitalet, det ackumulerade överskottet, uppgick till 658 miljoner. Resultatet förklaras främst av att kostnadsökningen avtagit samtidigt som intäkterna ökat förhållandevis mer än tidigare år.

PER LARSSON

2012 i urval

Helårstudenter: 29 448

Examina: 5 409

Doktorander*: 1 205

Andel disputerade lärare: 81 procent

Andel kvinnor på grundnivå: 62 procent

Andel kvinnliga professorer: 28 procent

Vetenskapliga publiceringar: 4 224

Inresande studenter:** 1 007

Utresande studenter:** 546

Studenter som genomfört extern praktik: 1 315

Resultat: 50,3 miljoner kronor

* Helårsekvivalenter

** Avser läsåret 2011/2012.

Källa: Årsredovisning 2012, Stockholms universitet

Bra betyg till utbildning i finska

Universitetskanslersämbetet har presenterat sin granskning av utbildningar i finsk-ugriska språk. Universitetets utbildning i finska vid Institutionen för baltiska språk, finska och tyska. Utbildningen, som leder till kandidatexamen, bedöms hålla hög kvalitet.

✓ Rättelse

I förra numrets artiklar om sammanslagningar av institutioner inom humaniora (sidorna 4-5) finns ett par saker som behöver korrigeras. I figuren fick en av de institutioner som bildades vid årsskiftet 2012/2013 fel namn. Det rätta ska vara Institutionen för svenska och flerspråkighet.

I artikeln där det står om TÖI:s status bör det förtydligas med att samtidigt som TÖI:s status som särskild inrättning upphörde flyttade regeringen över ansvaret för fördelningen av statsbidragen till folkbildningens tolkutbildningar, däribland en teckenspråkstolktutbildning, till Myndigheten för yrkeshögskolan. Regeringen bestämde också samtidigt att tilldela Stockholms universitet medel för att starta en teckenspråkstolktutbildning inom högskolan hösten 2013.

REKTORS INSTALLATIONSTAL: Rekryteringar viktigaste framtidsfrågan

Traditionen av öppenhet och nyfikenhetsstyrd grundforskning ska bestå. Den viktigaste frågan för rektor Astrid Söderbergh Widding är hur universitetet ska rekrytera rätt medarbetare.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Astrid Söderbergh Widding betonade att universitetet även fortsatt ska ha grundforskningsprofil.

Det är ett utomordentligt väl fungerande universitet jag får ta över som rektor, sade Astrid Söderbergh Widding i inledningen till sitt installationstal inför drygt 400 medarbetare i Aula Magna den 20 februari.

Astrid Söderbergh Widding tog utgångspunkt i år 1878. Stockholms högskola kom då till som ett radikalt alternativ till de traditionella lärosätena, ett lärosäte i tiden, med målet att verka i samhällets tjänst. Den öppenhet och det samhällsengagemang som präglade Stockholms högskola vid starten präglar Stockholms universitet i lika hög grad idag.

Liksom i slutet av 1800-talet blåser förändringens vindar inom högskolevärlden fortsatte hon och exemplifierade med att mätningar och utvärderingar breder ut sig.

– Vid universiteten finns en inneboende kvalitetskultur, en ständigt pågående process av självvärdering och ömsesidig kollegial värdering – en akademins unika kultur, som vi måste värna.

– Universitetet ska vara en oberoende aktör i samhället, fri från politisk detaljstyrning, fri från snäva vinstkrav. Den akademiska friheten får aldrig sättas på spel. Lärare och fors-

kare har som sin främsta uppgift att tänka fritt, att tänka kritiskt och att skapa nytt, sade Astrid Söderbergh Widding.

Hon lyfte även fram den tydliga grundforskningsprofil som Stockholms universitet har – och även fortsatt ska ha.

Rekryteringar viktigaste frågan

Enligt universitetets nya rektor är rekryteringar den viktigaste enskilda frågan för framtiden.

Utlysningar måste gå ut öppet och internationellt och det behövs ett än mer aktivt arbete för att rekrytera starka sökande. Det behövs också tydliga karriärvägar för unga forskare.

– Vi har helt enkelt inte råd att göra misstag i rekryteringsfrågor. Sådana får ofta lika långsiktiga som förödande konsekvenser.

En annan fråga som ligger henne varmt om hjärtat är strategiska partnerskap. Astrid Söderbergh Widding betonade att det här begreppet är bredare än fundraising. Det behövs långsiktigt arbete för att bygga stabila relationer med samarbetspartners utanför universitetsvärlden. För arbetet med strategiska partnerskap har hon utsett professor Johan Kleman till rektorsråd, som är en ny titel vid Stockholms universitet.

Mer samarbete – både lokalt och internationellt

Astrid Söderbergh Widding lyfte även frågan om internationalisering. Den måste vara forskarstyrd och motiveras av forskningens behov – men den måste också drivas av ledningen. Hon betonade även att det behövs insatser för att internationalisera utbildningen.

Astrid Söderbergh Widding avslutade med att kommentera samarbetet med Karolinska Institutet och KTH. Även om visionen om ett gemensamt lärosäte fått läggas på is för tillfället drivs dialogen mellan rektorerna för de tre lärosätena vidare och samverkan sker i konkreta frågor kring utbildning och forskning.

Efter talet var det frågestund och sedan mingel i Galleriet. ■

Anders Mellbourn från Institutionen för mediastudier var en av dem som ställde frågor. Arrangemanget avslutades sedan med mingel i Galleriet.

Vad är viktigaste frågan för rektor att arbeta med?

MARTIN JAKOBSSON,
professor vid
Institutionen för
geovetenskaper.

– Att vi har forskande lärare och undervisande forskare. Det är viktigt att med denna blandning vid institutionerna.

EBBA RINGBORG,
vice ordförande
Stockholms universi-
tets studentkår.

– Att stärka universitetets breda profil med stark grundutbildning och grundforskning. Det måste finnas en fast förankring i bildningsidealet. Som huvudstadsuniversitet är det viktigt med bredd och att locka differentierade grupper av studenter och forskare.

B-O MOLANDER,
docent vid
Institutionen för
matematikämnet
och naturvetenskaps-
ämnens didaktik.

– Lärarytbildningen. Det behövs tydlighet, mandat och delegationsordning. Det måste bli tydligare vem som beslutar vad, det är viktigt inte minst externt.

KERSTIN KÖNIGSSON,
administrativ chef
vid Matematiska
institutionen.

– Hur kan vi upp-
rätta karriärvägar
och ha en universitetsövergripande
strategi för kompetensutveckling för
administrativ personal?

ANDERS FRIDFELDT,
studierektor vid
Institutionen för
naturgeografi och
kvartärgeologi.

– Två saker, det globala och det lokala. På den globala scenen krävs det nätverksbyggande och innovation. Det behövs utbyte för både lärare och studenter. På det lokala planet behövs bättre resurser för att förbättra förutsättningarna för lärarytbildningen.

Hans Adolfsson ny prorektor

En 48-årig kemist från Smedjebacken som valde Stockholms universitet framför KTH efter några år hos en Nobelpristagare. Den 1 juli tillträder Hans Adolfsson som prorektor.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Hans Adolfsson tillträder 1 juli.

I slutet av februari beslutade universitetsstyrelsen att utse Hans Adolfsson, professor i metallorganisk kemi vid Institutionen för organisk kemi och sektionsdekan för Kemiska sektionen, till Lena Gerholms efterträdare som prorektor från och med 1 juli. Hans Adolfsson var rekryteringsgruppens förslag och universitetets hörandeförsamling beslutade enhälligt att ställa sig bakom honom.

Hans Adolfsson föddes i Smedjebacken för 48 år sedan.

– Som dalmas var jag mer intresserad av att studera i Stockholm än i Uppsala dit alla andra av mina gamla gymnasiekompisar ville åka. Jag sökte mig hellre till Stockholms universitet, men ville från början bli biolog. Hösten 1985 kom jag dock in på kemistlinjen, och på den vägen är det, säger Hans Adolfsson.

1989 gick han ut kemistlinjen och doktoretrade sedan på KTH. Därefter blev det två år som post doc vid Scripps Research Institute i La Jolla i Kalifornien där han jobbade med Barry Sharpless som fick Nobelpriset i kemi 2001.

När han kom tillbaka från USA fanns möjlighet att börja som forskarassistent både vid KTH och Stockholms universitet. Hans Adolfsson valde det senare alternativet då både möjligheter och resurser var bättre här.

– Det är något jag absolut inte ångrar. Jag har fått ett mycket bra stöd av mina kollegor under hela min karriär vid Stockholms universitet.

Forskning om miljövänlig katalys

2002 blev han docent och befordrades 2007 till professor. Bland de uppdrag han haft och har vid universitetet är studierektor, ledamot av fakultetsnämnden, ordförande i läraryt-
slagsnämnden i kemi och sedan 2010 som sektionsdekan i kemi. Bland de externa uppdragen märks ordförande i redaktionsrådet för Kemivärlden Biotech Kemisk Tidskrift, styrelseledamot i sektionen för organisk kemi vid Svenska kemistsamfundet och ledamot i en av Vetenskapsrådets beredningsgrupper.

Hans Adolfsson forskning handlar om utveckling av nya miljövänliga katalytiska metoder för att framställa användbara organiska föreningar. Dessa metoder kan huvudsakligen tillämpas inom finkemikalieindustrin, till exempel vid tillverkning av läkemedel. Projektet är typiska grundforskningsprojekt.

Forskningen, som är en del av det ledande forskningsområdet Katalys i organisk kemi, kretsar kring två huvudinriktningar. Den ena är asymmetrisk katalys – där forskarna utvecklar katalytiska metoder för att framställa kirala föreningar med mycket hög stereokemisk renhet. Det andra är miljövänliga ”gröna” katalytiska system – baserat på att det ska vara enkelt och praktiskt att utföra, använda billiga råvaror, och ge ett minimum av oönskade biprodukter.

Hur känns det att bli prorektor?

– Det ska bli både intressant och spännande att ta ett kliv uppåt i organisationen. Som sektionsdekan har jag suttit med i ledningen för den naturvetenskapliga fakulteten. Att nu ta plats i universitetsledningen och representera hela universitetet blir en ny utmaning.

En viktig uppgift som prorektor blir att leda samordningsgruppen för lärarytbildningen.

– Lärarytbildningen är en viktig del av universitets verksamhet. Det råder brist på kompetenta och inspirerande lärare inom många områden, och det är därför viktigt att vi både kan attrahera bra lärarytstudenten och att vi ger dem en högklassig utbildning.

Vad är viktigast för att skapa en bra lärarytutbildning?

– Att tydliggöra organisationen ser jag som en viktig fråga. Sedan är naturligtvis innehållet i utbildningen mycket viktigt, och här kommer våra ämnesinstitutioner att bättre behöva integreras i lärarytutbildningen.

Hans Adolfsson leder idag en forskargrupp och vill gärna fortsätta göra det även som prorektor.

– Både för att det är så himla roligt att tillsammans med unga och begåvade människor diskutera och hitta lösningar på knepiga problem, men också för att jag anser att det är viktigt att personer i ledande positioner har en tydlig koppling direkt till den verksamhet de leder.

Han inser att det kan bli påfrestande att både vara prorektor och att bedriva forskning, men säger sig hittills ha lyckats med den kombinationen i de förtroendeuppdrag han haft. Däremot tror Hans Adolfsson inte det blir tid över till undervisning, något han kommer att sakna.

I hemmet i Enskede pratas det även en del kemi. Hans fru är Lena Mäler, professor vid Institutionen för biokemi och biofysik. På fritiden är annars de stora intressena resor, fjällvandring, golf, god mat och goda viner.

Hans Adolfssons mandatperiod sträcker sig till 30 juni 2019. ■

De nya huskropparna går ända fram till Svante Arrhenius väg. På bortsidan går det att skymta den runda hörsalen.

Start för tillbyggnad av Arrheniuslaboratoriet

I april görs de första förberedande grävarbetena för den utbyggnad som ska ske av Arrheniuslaboratoriet, hus D och E.

TEXT PER LARSSON | FOTO NYRÉNS ARKITEKTKONTOR

Behovet av lokaler är stort vid universitetet. Nästa större byggprojekt som sätts igång i Frescati är tillbyggnad av D- och E-husen, med de nya huskropparna N och P i Arrheniuslaboratoriet, där det idag finns en parkering. Intill E-huset ska även en mindre, fristående, hörsal byggas (Q) med plats för 100 personer.

N och P byggs i förlängningen av D- och E-husen fram till Svante Arrhenius väg och får även två uppglasade trapphus som förbinder dem. I byggnaderna ska det främst bli laboratorier, kontor och undervisningslokaler åt de två institutioner som flyttar in här, Institutionen för ekologi, miljö och botanik samt Institutionen för biologisk grundutbildning. Det blir också odlingsrum. På taket av N-huset byggs växthus som ska ersätta de som idag finns i Lilla Frescati. I källaren blir det garage med plats för cirka 70 bilar.

Nyréns arkitektkontor har ritat byggnaden, liksom hela Arrheniuskomplexet,

men den här gången har man valt att inte ha utanpåliggande pelare (något som vållat problem med sprickbildning).

I början av april inleds de förberedande markarbetena, bland annat med att lägga om en vattenledning och ta bort planteringar. Ledningar ska även dras om vid den gascentral som finns på östra sidan av Kemiska övningslaboratoriet. Vid dessa arbeten kan det bli aktuellt med mindre sprängningar och ett antal platser på parkeringen kommer inte att kunna användas.

Tillfälliga parkeringsplatser

Efter sommaren drar schakt- och grundarbetena igång på allvar. Förutom schaktning blir det sprängning, pålning och spontning för att stoppa vatten från att rinna in på byggarbetsplatsen. Senare borras det även för bergvärme intill byggnaderna. Eftersom nuvarande parkeringsplatser inte kan använ-

das under byggtiden ska det anläggas en tillfällig parkering i anslutning till Arrheniuslaboratoriet.

Akademiska Hus har gjort en inventering av störningskänslig utrustning i byggnaderna och har även dialog med berörda institutioner inför byggandet. Information ska också regelbundet gå ut om vad som sker vid bygget. År 2015 ska de nya byggnaderna tas i bruk.

– Dessa nya lokaler är oerhört viktiga för att vår verksamhet ska kunna utvecklas för framtiden. Idag hotar flera verksamheter att stagnera på grund av lokalbrist, så satsningen är mer än välkommen, säger rektor Astrid Söderbergh Widding.

Har du frågor kring bygget gå det bra att kontakta Frans Lundqvist vid Sektionen för byggnadsplanering, frans.lundqvist@su.se, eller Bo Beutler vid Akademiska Hus, bo.beutler@akademiskahus.se.

Universitetet får chefpolicy

I **BÖRJAN AV** 2012 gav förvaltningschefen Personalavdelningen i uppdrag att ta fram en policy som ska förklara och tydliggöra vilka ramar, förväntningar och värderingar som ska prägla chefsrollen vid universitetet. I uppdraget fanns även att policyn ska utformas så den bidrar till universitetets vision och att den är utformad i samklang med andra strategiska dokument.

Under närmare ett års tid har ett stort antal personer varit inblandade i processen som ledde fram till att rektor i februari beslutade om policyn.

– Att så många varit involverade gör att legitimiteten för policyn är stark. Den är i allra högsta grad en gemensamt framtagna produkt, säger Karin Steffensen sektionschef vid Personalavdelningen som lett arbetet.

I arbetet har hon och kollegan Rebecca Brinch bland annat använt referenspersoner från organisationen, intervjuat chefer inom universitetet och använt synpunkter som kommit in från de över 150 chefer som gått eller går chefsprogrammet "Att vara chef". Synpunkter från fackliga representanter och studenter har också hämtats in

och flera workshops har arrangerats kring policyn.

Underlag för chefsrekrytering

Chefpolicyn anger ramar och villkor som kännetecknar chefskapet och framförallt anger den vilka tre övergripande uppdrag som varje chef har och vilka fem förmågor som samtliga chefer ska sträva efter att behärska. Den ska även fungera som underlag vid rekrytering av chefer och kan fungera som checklista för det egna ledarskapet.

– Ledarskapet inom akademien är något av det viktigaste för ett universitet. Det gäller förstås det rent akademiska ledarskapet liksom det administrativa. Men för att båda dessa ska fungera i praktiken krävs också ett gott chefskap. Där är policyn viktig som stöd, säger rektor Astrid Söderbergh Widding. I slutet av våren ska samtliga chefer få en broschyr om policyn. Till hösten blir det seminarier för chefer med fokus på chefsuppdraget och de fem förmågorna. Chefsprogrammet "Att vara chef" kommer även att ta utgångspunkt i chefpolicyn när den fjärde omgången av programmet startar i september. **PER LARSSON**

"Att lyckas genom andra är mättet på en framgångsrik chef."

Övergripande uppdrag för chefer

- Att styra och leda verksamheten, medarbetarna och sig själv.
- Att företräda och utveckla verksamheten och medarbetarna.
- Att tillämpa lagar, avtal, policys och att verkställa fattade beslut.

Mest väsentliga förmågorna för chefs- och ledarskapet

- Att ha helhetssyn,
- Vara strategisk,
- Vara modig
- Vara lyhörd och
- Skapa engagemang

Utllysning av medel för Transnationella partnerskap

Stockholms universitet utlyser medel inom ramen för internationaliseringssatsningen på Transnationella partnerskap. Utllysningarna omfattar:

1. medel för initiering av forskningssamarbeten
 2. medel för planeringsbesök
 3. medel för kortare forskningsprojekt
 4. medel för att organisera workshops eller kurser på forskarnivå
- Sista ansökningsdag är den 15 april 2013. Besked kommer att ges innan sommaren. Eventuella frågor om utlysningarna besvaras av områdeskanslichef Åsa Borin asa.borin@su.se (Nat-området) eller områdeskanslichef Susanne Thedéen susanne.thedeen@su.se (HS-området).

Renovering av toaletter i Södra huset

Fastighetsägaren Akademiska hus ska renovera alla offentliga toaletter på plan 3 (F-huset plan 4) i Södra huset. Detta görs i fyra etapper där varje etapp tar cirka sju veckor. Arbetet påbörjades i mars och väntas vara klart i november 2013.

Arbeten med hög ljudvolym kommer att utföras innan klockan 08.00 för att störa verksamheten så lite som möjligt. Övriga offentliga toaletter finns på samma våningsplan, samt på plan två. I hus A kommer det att finnas könsneutrala toaletter enligt studenternas önskemål.

Kontaktperson vid Akademiska Hus är Henrietta Störtebecker, e-post henrietta.stortebecker@akademiskahus.se eller telefon 070 841 36 41.

Förändrade parkeringsavgifter

Den 1 april 2013 höjs parkeringsavgifterna på Akademiska Hus parkeringar. Årskort kommer att säljas med oförändrat pris fram till 31 mars 2013. Parkering till personaltaxa betald på ordinarie arbetsställe gäller även på Akademiska hus övriga parkeringsområden i Stockholm. Gäller dock inte garage/p-hus.

Ett undantag är parkeringsbiljett betald på Frescati som ej är giltig på övriga universitetsområden utan personaldekal. Personal på Frescati kan parkera till personaltaxa utan personaldekal med undantag för parkeringen på Sveaplan och ena sidan av parkeringen vid Manne Siegbahnhusen där personaldekal erfordras.

» Jag tror inte jag kunnat få ett lika intressant jobb på annat håll. Jag kan planera de olika jobb som ska göras och sedan utföra dem själv.

”Det bästa med jobbet är friheten”

Leif Bäcklin är konstruktören bakom många forskningsinstrument. I november går han i pension efter ett helt yrkesliv vid universitetet och ett halvt sekel vid svarven.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Leif Bäcklin

Titel: i.e

forskningsingenjör

Bor: Docentbacken

Familj: Nej

Utbildning:

Stockholms stads

yrkesskola för

instrumentmakare

och därefter praktik

vid Meteorologiska

institutionen.

Fritidsintressen:

Teknik och

styrketräning

Favoritpryl: Cykeln

Favoritfilm: First

blood

Smultronställe

vid universitetet:

Omgivningarna och

speciellt Fiskartorpet.

Här finns möjligheter

att jogga.

Om jag var rektor

för en dag: Då

skulle jag besöka

institutioner och

få inblick i deras

verksamhet.

Bygnaderna längst bort i Frescati Backe är nog okända för de flesta vid universitetet. Vad som ryms där är det nog än färre som känner till. Här har en gång i tiden Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) huserat. Rostiga grisburar skvallrar om den tiden – och så finns där en anonym byggnad med lastkaj. Innanför de stora fönstren finns kaklade väggar och en massa maskiner, främst svarvar. Kaklet minner om den tid då här var obduktionslokal för hästar och andra djur som SVA undersökte. Svarvarna och fräsmaskinerna avslöjar vad som finns här idag – Centralverkstaden som hör till Meteorologiska institutionen.

Huset byggdes 1946. Det är samma år som Leif Bäcklin föddes. När han möter mig i dörren har han ett skjutmått i handen och lotsar mig sedan fram mellan tunnor med frässpån och härvor av elkablar till det lilla lunchrummet. Få personer vid universitetet har jobbat här så länge som Leif. I början av 1960-talet gick han yrkesskola och behövde praktikplats. Det råkade bli vid Meteorologiska institutionen som på den tiden låg på Tulegatan och hade Bert Bolin som prefekt. På gatuplanet var verkstaden där de tillverkade bland annat mätutrustning till raketer som skickades upp från Kiruna.

Tjänstebostad på Lappis

Efter att ha gjort lumpen fick Leif jobb på verkstaden, 1968 blev det fast anställning. I början av 70-talet var det dags att lämna innerstan då institutionen flyttade till det nybyggda Arrheniuslaboratoriet. Där byggdes en större verkstad, där Arrheniusbiblioteket nu finns. Tanken var att tekniker från olika institutioner skulle jobba mer tillsammans och dela på utrustningen.

– Flytten kändes ganska bra och det var kul att komma till nya lokaler. Sedan bodde jag ju förstär även på Docentbacken så det blev nära till jobbet, säger Leif.

Vid den tiden fanns åtta verkstäder vid de naturvetenskapliga institutionerna. Antalet har minskat och vid nedläggningen av Zoologiska institutionens verkstad fick Leif sin kollega sedan många år, Nils Walgren. För drygt tio år sedan flyttade de till lokalerna de har idag. Efter att den forna obduktionslokalen använts som bland annat träningslokal och av Universitetsbibliotekets bokbindare anpassades den för att bli verkstad och maskinerna flyttades in.

– Det här är verkligen bra som verkstadslokal. Det är en ljus lokal, det är högt i tak och det finns stor dörr med lastbrygga. Det kändes bra att flytta även

om det kanske var en nackdel att vi kom längre från de andra på institutionen.

Lokalen behövde visserligen renoveras en del. Lutningen på golvet var till exempel anpassad så blodet från de döda djuren kunde rinna ner i golvbrunnarna så för att maskinerna skulle kunna ställas in fick golvet göras mer plant.

Mätare spridd över världen

Leifs och Nils huvudsakliga arbetsuppgifter är att tillverka och renovera apparatur som behövs inom forskning och undervisning. Under dessa femtio år måste det vara en hel del spännande apparater Leif tagit fram och expeditioner han varit med på, tänker jag och börjar fråga. Först säger han att det inte finns så mycket att berätta. Men när vi går runt bland maskinerna visar det sig vara en hel del...

Det han tillverkat mest av, och även själv kommit på konstruktionen av, är en nederbördsjäkmätare med lock. För att undvika att skräp kommer ned i mätare finns en sensor som lyfter på locket enbart när det kommer nederbörd. Han började bygga den för 40 år sedan och har nu tillverkat ett sextiotal sådana.

Mätaren finns förutom i Sverige även i bland annat Nepal, Bhutan, Indien och Maldiverna. De två sistnämnda länderna har han även varit till för att sätta upp mätare och indier har kommit hit för att lära sig att tillverka mätarna. För kallare förhållanden finns även en variant där snön i behållaren smälts.

Liknande mätare, och mycket annat man tillverkar på verkstaden, finns att köpa på marknaden.

– Men forskningsinstrument är ofta dyra och då kan vi producera dem till en längre kostnad, säger Leif.

Sotmätare är en annan produkt som Leif och Nils tillverkat många av. Den bygger på att luft sugas in genom ett filter och att man sedan mäter hur mycket ljus som kan passera genom filtret och därmed får sothalten.

På väg ut visar han en konstruktion som hör till det mer ovanliga slaget. Det är en strålkälla som ska användas för forskning inom molekylär cellbiologi. Konstruktionen är cirka två meter hög och väger totalt 1,5 ton! För att skydda mot strålkällan krävs massivt bly, vilket förklarar tyngden.

Ofta kommer forskarna till verkstaden med en idé om vad det är för utrustning de behöver – men utan ritning. Det brukar inte vara något större problem för Leif och Nils. De gör själva ritningar utifrån forskarnas önskemål. Leif ritar oftast på fri hand – ritprogram för datorer säger han sig inte haft tid att lära sig. ■

Utrustat polarexpeditioner

Efter en stund berättar Leif att han var med på den första forskningsexpeditionen på isbrytaren Ymer i början av 80-talet. Då testades forskningsutrustning och man lärde sig mycket. Ett problem var att se till att mätinstrumenten inte tog in fartygets avgaser. De lärde sig också att de instrument som fanns inte var tillräckligt känsliga. Många av dessa ”barnsjukdomar” är nu åtgärdade och Leif har varit med om att utrusta flera polarexpeditioner. Vid de senaste tillfällena har det kommit en container som ställts på parkeringen utanför och fyllts med mätinstrument för att sedan lyftas på fartyget.

Det har också blivit en resa till en bergstopp i Venezuela för att sätta upp en mätstation och även till Svalbard och Åreskutan för liknande uppdrag.

– Men jag är inte så intresserad av att resa. Om jag varit det hade jag nog kunnat komma iväg till flera platser, säger Leif.

Efter ett tag kommer det också fram att han varit i Italien för att utrusta ett ryskt stridsflygplan med ett speciellt luftinsug för

Nils Walgren och Leif Bäcklin har genom åren konstruerat många instrument som varit avgörande för forskningen.

Röster om Leif

Jag har haft glädjen och den stora förmånen att få arbeta tillsammans med Leif under cirka 3 decennier där ingen teknisk utmaning varit för stor för Leif. Den mest framträdande betydelse av Leifs kreativitet och tekniskt kunnande har varit i hans personliga engagemang med att rusta fyra isbrytarexpeditioner till Nordpolen. Man brukar ibland säga att det alltid finns en kvinna bakom en mans framgång, här skulle jag med emfas vilja vända på yttrycket och säga att utan samarbetet med Leif hade min egen framgång inom experimentell kemisk meteorologi varit marginell.

CAROLINE LECK,
professor i kemisk meteorologi

att kunna göra studier på mycket hög höjd. Vad han främst minns är hur svårt det var att få tillstånd att montera luftinsuget och hur rysk militär noga kontrollerade vad de gjorde.

Maskinparken känns som ett teknikmuseum. Flera av maskiner har följt med sedan Thulegatan. Äldst är kallsågen från 50-talet. De flesta av maskinerna används fortfarande. Idag jobbar här tre personer. Göran Hallengren är nykomlingen i gänget. Han ska ta över Leifs arbetsuppgifter när han går i pension. Göran kommer från Manne Siegbahnlaboratoriet som nu läggs ned. Räknet per anställd så finns det många kvadratmeter och maskiner per person i lokalen.

– Vi behöver inte slåss om maskinerna, konstaterar Leif.

Teknik även stort på fritiden

Det är snart två år sedan Leif fyllde 65 men i höst då han blir 67 är det dags att bli pensionär. När han blickar tillbaka på närmare femtio år vid universitetet, där han hamnade av en slump, har det varit en rolig tid.

– Det bästa med jobbet är friheten. Jag tror inte jag kunnat få ett lika intressant jobb på annat håll. Jag kan planera de olika jobb som ska göras och sedan utföra dem själv. Folk kommer hit och vill ha olika former av utrustning och sedan får vi själva bygga den.

Leif har alltid varit intresserad av teknik. Genom åren har även intresset för elektronik växt. Det mesta inom området har han

Röster om Leif

Leif har under en lång följd av år varit en nyckelperson när det gäller den experimentella verksamheten inom den kemiska meteorologin. Han kombinerar en hög teknisk

kompetens och en konstruktiv finurlighet med ett personligt engagemang helt utan åthävor.

HENNING RODHE,
professor i kemisk meteorologi

lärt sig själv. Och med bostaden bara några hundra meter från verkstaden händer det rätt ofta att han tillbringar en hel del av fritiden här. Styrketräning är ett annat stort intresse. Under femtio år har han hållit på med det och är sedan flera år är han ansvarig för utrustningen som finns på gymmet på Lappis. (Han berättar också att han haft tankar på att tillverka minihantlar i massivt bly.)

Under drygt fyrtio år har Leif varit Frescati trogen, men när det är dags för pension tycker han det kan vara dags att flytta någon annanstans. Men att hålla sig bort från verkstan blir nog inte så lätt. Om det behövs kan han tänka sig att hoppa in... ■

Här var tidigare obduktionssal för djur. Nu finns här svarvar, fräsar samt snickar- och målarverkstad och otaliga verktyg.

Unga arkeologer växer via nätverk

Återkommande workshops, nya kontakter och informella vetenskapliga diskussioner. Det är exempel på hur forskarnätverk bidrar till en kreativ forskningsmiljö vid Institutionen för arkeologi och antikens kultur.

TEXT ANDREAS NILSSON | FOTO EVA DALIN

Att få nya infallsvinklar i sin forskning och bygga upp nätverk av kunniga kollegor är avgörande för unga forskares fortsatta karriär. Samtidigt kan det vara svårt att hitta utmanande sparringpartners enbart på den egna institutionen. Ett sätt att lösa det är att organisera bredare nätverk med andra forskare.

Vid Institutionen för arkeologi och antikens kultur finns många sådana nätverk som samlar kring specifika tidsåldrar eller tematiska områden. Många drivs av doktorander, till exempel Runes, Monuments and Memorial Carvings som leds av Cecilia Ljung och kollegan Marjolein Stern vid University of Nottingham.

– Som doktorand känner man sig inte alltid medbjuden i diskussioner med seniora forskare. Vi två började prata om det på en konferens, och det födde idén att starta ett nätverk för oss unga forskare inom vårt område, säger Cecilia Ljung.

Möjligheten att diskutera sin forskning på ett informellt sätt med likasinnade fick snabbt fler att tända på idén och nätverket har idag ett femtiotal medlemmar.

– Vi har också en stor bredd, med arkeologer, historiker, konstvetare och lingvister som alla studerar stenmonument. I och med att vi kommer från tio olika länder får vi också ett internationellt perspektiv.

Nätverk för postdoktorer

Cecilia Ljung berättar att man bland annat har en mejllista där det går att ställa frågor, bolla idéer och sprida intressanta artiklar. I vår ordnar nätverket dessutom ett möte i Chester på temat människors relation till stenmonument, och tanken är att samla deltagarnas presentationer från det och ett tidigare möte i Uppsala i en antologi.

Nanouschka Myrberg Burström, forskare vid institutionen, driver Postdoctoral Archaeological Group som är ett nätverk med lite annat upplägg. Hon var en av flera postdok som för några år sedan upplevde att de kände sig lite rotlösa utan den struktur de haft som doktorander, med seminarier och representation i institutionsstyrelsen.

– Ingen utmanade oss heller vetenskapligt när ingen handledare satte böcker i händerna på dig eller skickade dig på intressanta konferenser.

I postdoknätverket forskar alla om olika ämnen men de träffas regelbundet och diskuterar intressanta nya infallsvinklar på sin forskning. De arrangerar också årliga workshops på olika teman och bjuder in kollegor

vid andra universitet och internationella forskare inom något relevant ämne.

– Det är ett sätt att fortsätta utvecklas genom att återkommande pröva vår pågående forskning mot teman och teoribildningar som vi inte själva kanske spontant skulle tänkt på.

Kontinuitet en utmaning

Det senaste mötet i november tog upp aspekter kring ägande och ägodelar och tidigare teman har bland annat varit dödsritualer, relationen mellan sinnena och materiell kultur samt genusaspekter.

Både Nanouschka Myrberg Burström och Cecilia Ljung påpekar dock att nätverken inte har ett egenvärde, de måste ge avtryck i forskningen.

– En utmaning är också att få en kontinuitet. Mycket handlar om att skapa en struktur där medlemmarna är aktiva och skapar aktiviteter inom ramen för nätverket, så att vi organiserar inte behöver driva allt själva, säger Cecilia Ljung.

För postdoknätverket har institutionen bidragit genom att stå för en del av kostnaden för de internationella forskare som bjuds in och ibland till de antologier som publicerats.

– Föreläsningarna är öppna för fler än oss och vi publicerar antologierna i institutionens serie, på så vis ger det även något tillbaka till institutionen, säger Nanouschka Myrberg Burström.

Nanouschka Myrberg Burström håller i postdoktorsnätverket.

Varje fredag över kören vid Slaviska institutionen.

Sjung i Slaviska kören

INTRESSERAD AV MUSIK och slaviska språk? Då är Slaviska kören något för dig. Kören har funnits sedan mitten av 90-talet då Zjanna Lundman Zadoroznjaja vid Slaviska institutionen drog igång den, efter att hennes studenter uppträtt med rysk sång och dans vid en terminavslutningen. Tio-tolv personer var med i början. Men genom åren har det varit många fler sångare som deltagit, såväl studenter som doktorander, lärare och professorer, alla med anknytning till Slaviska institutionen.

Kören uppträder normalt två-tre gånger per år, främst med sina vår- och vinterkonserter. Det har varit olika temakonserter som ukrainsk afton, sånger från sovjettiden och ryska vintersånger. Sångerna är såväl på ryska som polska, vitryska, ukrainska och tjeckiska. Förutom vid universitetet har kören uppträtt på KTH och Hasselbacken och tillsammans med ett rockband. Sedan länge finns ett tätt samarbete med Slaviska föreningen som ger studenterna ännu fler möjligheter att utveckla intresse för slaviska språk och traditioner.

– Det bästa med kören är vår livsglädje och kärleken till musiken. Vi väljer ut sånger som passar oss, säger Zjanna Lundman Zadoroznjaja.

För att vara med i kören måste man våga sjunga och skratta högt och kunna uttala, fortsätter hon och hälsar alla intresserade välkomna att prova på fredagseftermiddagar då repetitionerna är. I slutet av våren väntar nästa konsert. **PER LARSSON**

260 lärare inspirerades och delade idéer vid konferensen där Jan Vermunt (höger) var huvudtalare.

Lärarkonferensen mötesplats för att dela idéer

En huvudtalare från Cambridge, trettiotalet presentationer och sammanfattning i form av improvisationsteater. Det var några inslag vid Lärarkonferens2013 i Aula Magna.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Rector Astrid Söderbergh Widding inledde med att säga att det här var den första lärarkonferensen vid Stockholms universitet – men förhoppningsvis inte den sista.

– Utbildning är ett av de tre ben universitetet står på och en grundbult i det vi gör. Det vore förödande om vi låter utbildningen komma i andra hand.

Hon betonade att det är avgörande att det inte finns vattenåta skott mellan forskning och utbildning.

Efter rektors inledande ord var det dags för konferensens huvudtalare, professor Jan Vermunt från universitetet i Cambridge. Jan Vermunt har i många år studerat vilka strategier och modeller som finns för studenters lärande i ett stort antal länder.

De 260 deltagarna kunde välja bland trettiotalet presentationer där lärare förmedlade erfarenheter kring hur de jobbar med undervisning. Dessa sessioner var främst kring tre teman. Det första var Future Learn som är universitetets satsning på att öka och utveckla den pedagogiska användningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT). Representerar för flera Future Learn-projekt fanns på plats.

Pedagogiska pristagare berättade

Det andra huvudtemat var att låta lärare som fått pedagogiska priset berätta hur de arbetar – och inspirera andra lärare. Slutligen rörde det sig om att informera om och lyfta fram exempel på det arbete som

sker vid universitetets ämnesdidaktiska institutioner och centra.

Efter de parallella passen serverades två slags konklusioner; en akademisk med en panel och en improvisatorisk av Stockholms improvisationsteater. Evenemanget avslutades med mingel i Galleriet. Där fanns även stödfunktioner vid universitetet för att visa upp sin verksamhet.

– Konferensen var mycket lyckad. Det blev en mötesplats för att samtala och dela erfarenheter och insikter kring att undervisa i akademien. Speciellt insikten att undervisning i vitt skilda ämnen har gemensamma problem och lösningar, säger Lotta Jons som höll i konferensen. ■

Kollegium samordnar universitetspedagogik

MAX SCHEJA, PROFESSOR vid Institutionen för pedagogik och didaktik, är ordförande i det nyinrättade Kollegiet för högskolepedagogik. Kollegiets främsta uppgift är att samordna och vidareutveckla den högskolepedagogiska verksamheten inom universitetet.

– En annan central uppgift blir att utveckla en långsiktig högskolepedagogisk utvecklingsstrategi där aktuell högskolepedagogisk forskning får stimulera vidareutvecklingen av fruktbara undervisnings- och lärmiljöer inom olika områden, säger Max Scheja.

Under våren ska den högskolepedagogiska kursverksamheten i huvudsak bedrivas på samma sätt som tidigare. Men på sikt är det nödvändigt att fler dimensioner i den högskolepedagogiska utvecklingsverksamheten växer fram, enligt Max Scheja.

– Konkreta högskolepedagogiska forsknings- och utvecklingsprojekt inom olika ämnesområden ska på ett mer påtagligt sätt stimulera den högskolepedagogiska diskussionen vid universitetets institutioner och centrumbildningar.

Max Scheja

Ny vår med Primula för lön och ledighet

FOTO EVA DALIN

Det nya systemet blir mer effektivt än det gamla, enligt Marie Högström.

STOCKHOLMS UNIVERSITET BYTER till ett modernt och effektivt personaladministrativt system med miljöfördelar. Syftet är att digitalisera lönehanteringen och möjliggöra självservice och källrapportering för verksamheten samt få ett effektivare verktyg som stöd till våra chefer i personal- och lönefrågor. Det nuvarande systemet kommer att stängas 10 april och från och med maj månad ska lönerna administreras i Primula.

Förvaltningens översynsprojekt resulterade i en tydlig signal till förvaltningens enhe-

ter om ökad digitalisering. I upphandlingen var Primula det system som bäst uppfyllde kraven på självservice och källrapportering. Universitetets personalchef Marie Högström nämner ett exempel på miljöförbättringar, där det idag årligen har genererats cirka 15 000 pappersblanketter för semesteransökan. Bytet av system innebär alltså miljövinster för universitetet.

– Primula används idag vid flera lärosäten, vilket jag ser som en fördel genom att universitetet kommer att ingå i ett utvecklingsarbete tillsammans med andra inom högskolevärlden, säger Marie Högström och tillägger att hon känner sig trygg med att ansvaret för driften av systemet kommer att ligga hos leverantören.

En utbildningssatsning pågår under våren för de som arbetar med personaladministration ute i verksamheten. Hittills har 170 personer anmält sig till ett utbildningstillfälle. Därutöver ska prefekter/ motsv erbjudas en introduktion i systemet.

Inledningsvis, tror Marie Högström, inte att medarbetare kommer att påverkas nämnvärt av systembytet. Enligt plan ska självservice att tillämpas först under hösten när det gäller ledighetsansökningar av olika slag. Först därefter kommer även anställningsbeslut att källrapporteras. På sikt är även förhoppningen att kunna erbjuda en mobilapp för att underlätta rapportering för medarbetarna.

Om du har frågor om Primula kan du kontakta Cathrine Nygren eller Roger Svanström vid Personalavdelningen. Mer information om Primula finns på www.su.se/medarbetare/it/stodsystem/primula **PER LARSSON**

Vad innebär det för mig som medarbetare?

Var hittar jag Primula? <http://hr.su.se>

Var hittar jag lönespecifikationen?

Logga in, i vänster menyn under Min sida, Lönespecifikation

Hur loggar jag in? Du loggar in som tidigare med ditt universitetskonto

Får jag som medarbetare utbildning?

Systemet är självinstruerande och Personalavdelningen ser inte behov av utbildningsinsatser. Däremot kan du få stöd av din administrativa chef/motsv.

Påverkas flextidssystemet? Nej, det är ett separat system.

Påverkas reseräkningar? Du kommer fr o m maj att registrera direkt i Primula.

Finns det på engelska? Ja, det går att välja mellan svenska och engelska.

Mätta mesar

Ingemar Jonsson vid Konferensservice gillar fåglar. Sedan mitten av november har han idogt matat småfåglar vid taxiingången till Aula Magna. I snitt har det rört sig om 5 kilo frö, 15 talgbollar och 20 nötpåsar – per vecka. Allt bekostat ur egen plånbok.

Varje dag finns där över hundra fåglar, mest blåmesar och talgoxar men även en hel del koltrastar – som mest 35 stycken. Vissa dagar blir det även besök av flockar med grönfinkar och pilfinkar. Vinterns raritet har varit en mindre hackspett.

Talgoxar och blåmesar var de flitigaste besökarna i vinter.

FOTO EVA DALIN

FOTO SVEN GILLSTRÖM

Adam Helms vid sin 75-årsdag 1979.

Adam Helms Lecture 20 år

HADE DET INTE varit för att bokförläggaren och branschgeniet Adam Helms en gång i livet fattat ett oändligt tycke för böcker, hade Sverige varit ett stycke kulturhistoria fattigare och Stockholms universitetsbibliotek en boksamling mindre. I år fyller bibliotekets arbete med samlingen och det årliga evenemanget Adam Helms Lecture 20 år.

Adam Helms var en stor man för sin bransch. Genom sin enastående fingertoppskänsla och näsa för affärer gav han upphov till några förlagshistoriskt legendariska försäljningssuccéer, som exempelvis äventyrsboken Kon-tiki av Tor Heyerdahl. Vid sin bortgång lämnade han efter sig en betydande boksamling, böcker som alla hade en sak gemensamt: förlags- och bokhandelshistoria.

Internationellt erkända föreläsare

Svenska Förläggareföreningen tog hand om samlingen och deponerade den på universitetsbiblioteket 1987. Så småningom väcktes frågan hur samlingen bäst skulle tillgängliggöras. Svaret blev Adam Helms Lecture, en årlig föreläsning som skulle ha till uppgift att spegla litteraturproduktionens hela spektra, från tryckare till forskare, och på det sättet knyta samman näringsliv och akademi. De föreläsare som bjöds in skulle gärna vara internationellt erkända. Först ut 1993 blev alltså Robert Darnton, Princetonprofessorn och 1700-talshistorikern från USA, som pratade över ämnet "Censorship in Comparative Perspective: France 1789-East Germany, 1989".

Sedan dess har sammanlagt 19 föreläsare från hela världen – författare, förläggare, agenter, forskare och annat branschfolk – passerat Stockholms universitet och gjort Adam Helms Lecture till ett spännande forum i svensk bokbransch, ensamt i sitt slag.

Som nummer 20 i ordningen bjuds i år Mark Coker från USA. Coker är grundare av företaget Smashwords, världens största distributör av egenpublicerade e-böcker, som hjälpt över 50 000 författare världen runt att publicera och distribuera över 150 000 e-böcker. Han kommer att prata om vilka utmaningar den traditionella bokbranschen står inför och vilka möjligheter den nya tekniken innebär för både författare och läsare. **EMI-SIMONE ZAWALL**

Vetenskapens Hus firar tio år

Lasergrotta, avancerade laborationer och naturexkursioner. Vetenskapens Hus har mycket att erbjuda skolklasser. I år firar verksamheten sitt första decennium.

TEXT PER LARSSON | FOTO ANDERS BLOMQVIST

Hur går det att öka intresset för naturvetenskap och teknik bland ungdomar? Och hur får man fler att söka till dessa utbildningar på universitetsnivå? Det var centrala frågeställningar som låg bakom ett initiativ från Fysikum att i mitten av 1990-talet inrätta Vetenskapslaboratoriet. När det nya universitetscentret AlbaNova skapades vidareutvecklades tankarna och 2001 kunde det nya Vetenskapens Hus flytta in i en ny byggnad intill AlbaNova och verksamheten invigdes 2003. Satsningen var gemensam för KTH och Stockholms universitet och förutom fysik gick det nu även att ta del av experiment inom bioteknik. I de nya och välutrustade lokalerna kunde skolklasser göra laborationer och testa saker de normalt inte kunde göra på plats i sina skolor.

Vetenskapens Hus slöt avtal med Stockholms stad och även skolor i flera andra kommuner om att grundskole- och gymnasieelever skulle kunna komma dit och göra experiment med modern forskarutrustning, och under handledning av lärare och studenter från KTH och Stockholms universitet.

Biologi, fysik, kemi och matematik

Verksamheten har genom åren växt så det idag finns laborationer inom biologi, fysik, kemi och matematik att välja på. Personalen vid Vetenskapens Hus möter över 40 000 elever och lärare per år. På taket sitter numer ett sol-

teleskop och i källaren finns Lasergrottan där det bland annat går att se hur laserljus beter sig. 2008 blev även Naturens Hus (som ligger vid Bergianska trädgården) en del av Vetenskapens Hus. Där får skolklasser lära sig mer om naturen och göra exkursioner i den nyanlagda våtmarken och längs Brunnsviken stränder. Vetenskapens Hus spelar även en viktig roll i större evenemang som Forskarfredag och deltar i olika nationella och internationella projekt.

Verksamheten bygger på nära samverkan med externa partners. Den största samarbetspartnern och externa finansierare är Stockholms stad. Samarbete finns med ytterligare fem kommuner och 17 skolor. Dessutom samarbetar Vetenskapens Hus med näringsliv och organisationer som Astra Zeneca, Atlas Copco, NCC, Scania och Svensk Våtmarksfond.

Rektorer lovordade verksamheten

Den 11 februari firades att Vetenskapens Hus fyller tio år. Rektor Astrid Söderbergh Widding betonade i sitt inledningstal betydelsen av det arbete Vetenskapens Hus utför. KTH:s rektor Peter Gudmundsson talade senare om det stora behov som finns av att fler studerar naturvetenskap och teknik och hur Vetenskapens Hus är ett viktigt instrument för att fånga upp detta intresse bland ungdomar. Vetenskapens Hus visade även upp ett smakprov av de laborationer som erbjuds till skolklasser. ■

► www.vetenskapenshus.se

Astrid Söderbergh Widding lyfte fram Vetenskapens Hus betydelse för att öka intresset för naturvetenskap.

Forskare som syns i media

Det är forskningen och forskarna, framför allt inom samhällsvetenskap, som syns när Stockholms universitet förekommer i svenska medier. Det visar en medieanalys gjord på uppdrag av Kommunikationsavdelningen.

TEXT SOFIA LAGERGREN | FOTO STAFFAN WESTERLUND

Under perioden 1 april-30 september 2012 förekom Stockholms universitet i drygt 6 000 artiklar och inslag i svenska medier*. Genom dessa artiklar och inslag skapades en räckvidd till cirka 746 miljoner möjliga mediekonsumenter. Nära hälften av all publicitet handlade om den samhällsvetenskapliga fakulteten. Naturvetenskapliga fakulteten stod för 20 procent och juridiska fakulteten respektive humanistiska fakulteten för vardera 10 procent av publiciteten.

Forskarna inom samhällsvetenskap framträder främst i rollen som experter och uttalar sig inom ämnena statsvetenskap, stressforskning och internationell ekonomi. Den naturvetenskapliga fakulteten dominerar mediebildens gällande publicitet av forskningsresultat. Främst är det miljöfrågor som då står i fokus.

Politik, brottslighet, sociala frågor, hälsofrågor, ekonomi och miljöfrågor är de områden som når flest potentiella läsare.

Publiciteten är starkt forskningsrelaterad. 89 procent av all publicitet är kopplad till forskning och forskare. Det klart vanligaste är att forskarna uttalar sig i egenskap av experter. Eftersom Stockholms universitet har experter på en lång rad olika områden bidrar alla universitetets fakulteter till resultatet.

Kommentarer om Assange

Störst publicitet har Stockholms universitet under vecka 33. Huvudanledningen till detta är att folkrättsexperten Pål Wrangé (bilden) vid Juridiska fakulteten då uttalar sig om aktuella händelser runt Assangefallet.

Nyheter kopplade till den naturvetenskapliga fakulteten står i hög grad bakom mediebildens vecka 14 och 31. Vecka 14 är det regeringens satsning på SciLifeLab som är i fokus och vecka 31 ligger tyngdpunkten på Alexis Brandeker vid Institutionen för astronomi som uttalar sig om rymdsonden Curiosity.

Den samhällsvetenskapliga fakultetens publicitet är särskilt stor vecka 17, 32 och 36. Vecka 17 får Stressforskningsinstitutets rapport om obetalda håltimmar i arbetslivet uppmärksamhet liksom Astrid Schlytter vid Institutionen för socialt arbete som uttalar sig om hedersvåld. Vecka 32 uppmärksammas frågan om hur det är att komma tillbaka efter semestern vilket kommenteras av Gunnar Aronsson vid Psykologiska institutionen och Dan Hasson vid Stressforskningsinstitutet. Vecka 36 är det framförallt Jonas Vlachos rapport om skillnaderna i betygsättning på nationella prov som syns i medierna.

Den humanistiska fakultetens publicitet är som störst vecka 21. Då uttalar sig David Tjeder vid Historiska institutionen om unga mäns riskbeteenden med anledning av de allt farligare pojkstrecken. Även den generella universitetspubliciteten är mest omfattande vecka 21. Då uttalar sig universitetet kritiskt om regeringens förslag om studentbostäder.

Universitetets pressarbete i praktiken

Presstjänsten vid universitetet blir dagligen kontaktad av journalister som vill ha tag i forskarexpertis i aktuella frågor men arbetar också offensivt – tillsammans med informatörer, forskare och ledning – med att föra ut utbildning och forskning i media. 8 procent av publiciteten kunde direkt kopplas till universitetets pressmeddelanden vilket är en bra siffra i jämförelse med andra medietunga myndigheter. ■

Mest synliga forskarna

De forskare som syntes mest i media under perioden 1 april-30 september. Siffran är antal artiklar där forskaren omnämns tillsammans med Stockholms universitet.

Pål Wrangé,

Juridiska institutionen (bild till vänster), 44

Jerzy Sarnecki,

Kriminologiska institutionen, 36

Torbjörn Åkerstedt,

Stressforskningsinstitutet, 34

Dan Hasson,

Stressforskningsinstitutet, 29

Mårten Schultz,

Juridiska institutionen, 28

Lars Calmfors,

Institutet för internationell ekonomi, 27

Alexis Brandeker,

Institutionen för astronomi, 22

Claes Sandgren,

Juridiska institutionen, 22

Jonas Vlachos,

Nationalekonomiska institutionen, 22

Gunnar Aronsson,

Psykologiska institutionen, 20

Lennart Balk,

Institutionen för tillämpad miljövetenskap, 20

*Medieanalysen är baserad på artiklar och inslag där orden Stockholms universitet nämns under perioden 1 april – 30 september 2012. Analysen är gjord på uppdrag av Kommunikationsavdelningen vid Stockholms universitet.

Crosstalks fortsätter att spridas världen över

DEN 28 FEBRUARI direktsändes det andra programmet av den internationella akademiska talkshowen Crosstalks på webben. Då ställdes forskare från Stockholms universitet och KTH inför frågorna: Is physics changing our understanding of the world?, What is the ultimate destiny of man and robot?, Global inequality and global health. Are we up to the challenge?

Det blev intressanta diskussioner ledda av TV-profilen Johanna Koljonen. Bland andra gästade professor John Ellis och sci-fi författaren Alastair Reynolds programmet via Skype och gav sin syn på sina respektive expertområden.

Crosstalks vill bidra till att hitta nya vägar att diskutera globala utmaningar med tittare runt hela världen, denna gång hade programmet tittare från bland annat USA, Indien, Kina, Spanien, Storbritannien och Kanada. På Twitter flödade diskussionerna. Fler och fler har anslutit till diskussionerna och sett programmet på crosstalks.tv, där man även kan se tidigare sändningar och ha möjlighet att föreslå ämnen och gäster till kommande program. Nästa Crosstalks sänds den 30 maj från Företagsekonomiska institutionen.

CAROLINA ANDRÉN

Rahman Amanullah, Sten Hellman och Jonas Strandberg pratade fysik.

Varning för tvivelaktiga tidskrifter

Problemet med tidskrifter med tvivelaktiga affärsmetoder har uppmärksammats av Vetenskapsrådet vid flera tillfällen. Flertal av de här tidskrifterna är brittiska. Man erbjuder svenska forskare att delta med information om sin forskning och hänvisar emellanåt till samarbete med Vetenskapsrådet, något som definitivt inte stämmer. I ett något senare skede framkommer att forskaren själv förutsätts betala för att få informationen införd i tidskriften. Det rör sig i regel om rätt höga belopp.

För frågor/mer information, kontakta Pia Fürstenbach vid Forskningsservice, pia.furstenbach@su.se eller Sofia Rosshagen vid Kommunikationsavdelningen, sofia.rosshagen@su.se.

Universitetets nationella samarbete kartlagt

Uppsala universitet, Karolinska institutet och KTH är de lärosäten Stockholms universitet samarbetar mest med. Per Ahlgren, bibliometriker vid universitetsbiblioteket har skrivit rapporten om universitetets forskningssamarbete under perioden 2008-2012.

Kan man verkligen uttala sig om samarbetet utifrån siffror om gemensamma publikationer?

– Ja. Även om forskningssamarbete och sampublicering inte är samma sak, får sampublicering sägas överensstämma bra med forskningssamarbete på en aggregerad nivå.

Vad kan man använda den här kunskapen till?

– Resultaten kan relateras till de mål Stockholms universitet satt upp för forskningssamarbete. Sampubliceringen över tid med ett visst lärosäte kanske visar sig harmonisera illa med uppsatta mål.

Kommer mätningar av forskning att få ökad betydelse i framtiden, tror du?

– Ja, det är min bedömning. Internationellt har intresset för utvärdering av forskning kommit att bli allt större. Intressant vore om arbetet med forskningsutvärdering vid Stockholms universitet utvecklas för att även inbegripa andra mätmetoder än rent bibliometriska.

Rapporten finns på www.sub.su.se.

PER SWEDBERG

» **Intressant vore om arbetet med forskningsutvärdering vid Stockholms universitet utvecklas för att även inbegripa andra mätmetoder än rent bibliometriska.**

Chefer lär sig se genom genusglasögon

Vad gör jag som leder till en ojämställd arbetsmiljö? Den frågan har fjorton chefer vid Stockholms universitet funderat över under ett och ett halvt år. Nu ska de nya insikterna ge ett mer jämställt ledarskap.

TEXT ANN FREDHOLM | FOTO EVA DALIN

Det är lite som att framkalla ett fotografi. Bilden växer fram gradvis och blir skarp och tydligare. Så beskriver Susanne Andersson, forskare vid Centrum för genusstudier, den process som fjorton chefer har fått genomgå i projektet genusmedvetna chefer vid Stockholms universitet. Varannan månad under ett och ett halvt år har de träffats och diskuterat genus.

– Det första steget är att gå ut på spaning. De får studera sina egna arbetsplatser. Vad har jag för föreställningar kring kön? Hur agerar jag utifrån dessa? Till en början är det mycket fokus på reflektion. Sedan tittar man på hur de, utifrån den makt de har, kan förändra de olika sakerna, säger Susanne Andersson, som har lett projektet.

Hon har också varit med på institutionerna och studerat arbetet. Modellen som hon använder har hon utvecklat i arbete med det privata näringslivet. Hon är extra glad att universitetet nu ser till att tillämpa alla kunskaper kring genus som dess forskare har varit med och tagit fram.

– Det är massor av företag som har sett vilka fördelar det ger att jobba med genus. Men när jag har kommit tillbaka hit till Stockholms universitet har jag känt att det är lite grått och damigt. Det finns många föråldrade strukturer. Genus är hämmande i alla organisationer och så även inom universiteten, säger Susanne Andersson som fick finansiering till projektet från den nu nedlagda Delegationen för jämställdhet i högskolan.

Deltagarna har bestått av nio kvinnor och fem män; prefekter, studierektorer och administrativ personal från olika fakulteter. Alla har vad Susanne Andersson kallar för fördelningsmakt. Det handlar om fördelning av allt från undervisningstimmar till tjänster eller ordet vid ett möte.

Små förändringar kan ge stor effekt

Hon berättar hur det går att uppnå en mer jämställd institution med ganska små medel. En deltagare insåg till exempel att manliga doktorander ofta deltog vid forskningsseminarier under sin föräldraledighet. Hon misstänkte att det finns en förutfattad mening om att kvinnliga doktorander vill koncentrera sig helt på föräldraskapet. Den chefen bestämde sig för att, inför en föräldraledighet, alltid fråga alla hur doktoranderna själva vill ha det.

En annan studierektor beslöt sig för att sluta välja ut olika personer till olika uppdrag. Istället kommer hon mejla ut och fråga vilka som är intresserade av ett uppdrag.

– Det kan leda till att man får en helt annan fördelning, säger Susanne Andersson.

Steg två – konkretisering

Nu ska projektet Genusmedvetna chefer gå in i en andra fas. Fem av ledarna kommer att ta med sig 4-5 personer från sin institution till projektet för att under totalt fyra dagar, utspridda under ett år, diskutera konkreta åtgärder.

– Många jämställdhetsprojekt fastnar gärna i reflektion. Men i steg två ska det ställas högre krav på förändring. Det är viktigt att man, utifrån sin maktposition, agerar annorlunda, säger Susanne Andersson.

Dessutom ska universitetets chefsutbildning uppdateras. Genusdelen ska handla mindre om historia och mer om hur det går att styra organisationen så att den blir mer jämställd. ■

Röster från cheferna

Jag intervjuade två män och två kvinnor som fått barn under doktorandtiden. De manliga doktoranderna upplevde högre förväntningar, bättre stöd och hade tydligare strategier för att kombinera doktorandarbete

och föräldraskap. Kvinnorna föll tydligare in i föräldraskapet, vilket gjorde att avhandlingsarbetet blev lidande. Vi diskuterar nu hur institutionen kan skapa bättre förutsättningar så att alla småbarnsföräldrar kan bli klara i tid.

CAMILLA THUNBORG, forskare och lärare på institutionen för pedagogik och didaktik

När jag gick in i det här projektet tyckte jag att vi hade en förhållandevis jämställd institution. Men när jag började skrapa på ytan insåg jag att det inte är så enkelt. Vi gjorde till exempel mötesobservationer: Vem har ordet? Vem pratar mycket? Det var nyttigt att se hur det ser ut. Vi ska börja eftersträva en jämnare maktfördelning på institutionen. Jämlikhet handlar om mer än bara antalet professorer.

CLAS HÄTTESTRAND, ordförande för naturvetenskapliga fakultetens grundutbildningsberedning

80 procent av de tillfrågade uppger sig nöjda med arbetssituationen. Däremot är det 49 procent, främst doktorander, som tycker det är för hög arbetsbelastning.

Nöjda men stressade medarbetare

Utmanande arbete under stort ansvar men samtidigt lider många av stress på jobbet. Så går det att sammanfatta de arbetsmiljöenkäter som gjorts vid ett tjugotal arbetsplatser inom universitet.

TEXT PER LARSSON | ILLUSTRATION REBEKKA MORNIO

Som arbetsgivare är universitetet skyldigt att kartlägga arbetsmiljön. Den fysiska miljön kontrolleras främst genom skyddsronder. För den psykosociala arbetsmiljön är enkäter ett bra verktyg. Till skillnad från till exempel Göteborgs universitet, som gör en universitets-övergripande enkät vartannat år, har Stockholms universitet valt att låta institutioner och enheten själva göra enkäterna.

För ett par år sedan tog universitetet fram en enkät som i stort bygger på Göteborgs universitets enkät. Institutioner och stödfunktioner kan använda enkäten och då även få stöd från

Personalavdelningen och företagshälsan Avonova för att sammanställa och följa upp resultaten. I mars hade 21 institutioner och 5 stödfunktioner genomfört enkäten. 1 810 medarbetare har tillfrågats, varav 1 367 svarat. Det ger en svarsfrekvens på 76 procent. Ytterligare några enkäter ska genomföras under våren.

Möjligheter att jämföra

Ungefär en tredjedel av arbetsplatserna vid universitetet har därmed genomfört enkäten vilket gör att det finns tillräckligt med resultat för att få en mer generell bild av arbetsmiljön vid uni-

versitetet. Även om det inte är det huvudsakliga syftet, så går det nu även att jämföra institutioner.

– Göteborgs enkät har tagits fram på vetenskaplig grund och genom att det i stort sett är samma frågor ger det oss även möjlighet att jämföra arbetsmiljön vid de två universiteten, säger Per Fahlstedt vid Personalavdelningen som ansvarar för arbetet med enkäterna.

Initiativet till att genomföra enkäterna kommer i de flesta fall från ledningshåll. Men i några fall har skyddsombud och fackliga företrädare drivit fram enkäterna. Resultaten visar ►

FOTO EVA DALIN

Närmare fyra av tio svarande anger att de har en stressig arbetssituation.

också att det generellt blivit sämre resultat i dessa fall, något som kan tyda på att det finns arbetsmiljöproblem där.

– Det har varit stort intresse från institutionerna för att genomföra enkäten och generellt har det varit en bra svarsfrekvens, säger Hannah Sjösten från Avonova Ledarsupport som sammanställer svaren och erbjuder stöd vid uppföljningen av resultaten.

Resultaten kan brytas ned på yrkeskategorier, kön och ålder. I analysen använder man dock enbart en bakgrundsvariabel i taget för att garantera anonymiteten.

– Vi kan inte plocka fram enskilda individers svar, säger Per Fahlstedt som tror det bidragit till den höga svarsfrekvensen.

Frihet och stort ansvar

Svaren visar att det i stort är nöjda medarbetare vid universitetet. 80 procent är mycket eller ganska nöjda vid en helhetsbedömning av arbetssituationen. En majoritet anger att de arbetar under stor frihet och med stort ansvar. Närmare åtta av tio anser att de har ett arbete som är utmanande. Siffrorna för hur många som upplever arbetsglädje respektive tycker att samarbete med kollegerna fungerar bra är liknande. Sju av tio anger att det råder ett öppet arbetsklimat och att de har bra påverkansmöjligheter.

De går inte att se några större skillnader i resultaten mellan fakulteterna, däremot mellan yrkeskategorier. På indikatorer som öppet

arbetsklimat, arbetsglädje och påverkansmöjligheter har professorer generellt högre siffror än övriga yrkeskategorier.

Svårt släppa tankar på jobbet

Sammanställningen av frågorna kring stress visar att närmare fyra av tio medarbetare anser att de har en stressig arbetssituation och svårt att på fritiden släppa tankarna kring jobbet. Ungefär hälften svarar att de delvis eller helt instämmer i påståendet att de mår dåligt av den stress de utsätts för i sitt arbete. Högst är siffran inom Humanistiska fakulteten där det rör sig om nästan sex av tio svarande. Här finns även skillnader mellan yrkesgrupper. Bland doktorander anger nästan sex av tio att de mår dåligt av den stress de utsätts för på jobbet. Bland kategorin professorer är siffran lägre, cirka 40 procent. TA-personal och doktorander uppvisar även högre siffror än professorer på frågan om man varit sjukskriven senaste året.

Uppföljning av enkäterna

– Det är slående att det finns stort engagemang och arbetsglädje. Många trivs på jobbet, säger Hannah Sjösten när hon sammanfattar resultaten. Men det finns institutionsledning som inte verkar förstå den tydliga kopplingen mellan bra arbetsmiljö och att medarbetare presterar bra på jobbet.

När resultaten för respektive enkät är klara kommer Personalavdelningen och Avonova ut till institutionerna och stödfunktionerna för att

I korthet

21 institutioner och 5 stödfunktioner har hittills genomfört enkäten.

76 procent är svarsfrekvensen. Då har 1 810 medarbetare tillfrågats.

80 procent är mycket eller ganska nöjda vid en helhetsbedömning av arbetssituationen.

77 procent upplever arbetet som utmanande.

51 procent är nöjda med arbetsbelastningen.

61 procent har haft medarbetarsamtal och 62 procent av dem såg samtalen som mycket eller ganska givande.

5,5 procent uppger att de är tråkade på arbetsplatsen.

presentera resultaten. Det sker både inför ledningen och i form av workshops där alla medarbetare kan delta. Förutom att presentera resultatet ägnas dessa tillfällen åt att diskutera vad resultaten kan bero på och vilka åtgärder som bör finnas i en handlingsplan för den psykosociala arbetsmiljön vid respektive institution eller stödfunktion.

I uppföljningen av enkäterna kan även ingå coachning av chefer. Att få dem att arbeta mer aktivt med arbetsmiljöfrågor är viktigt, enligt Per Fahlstedt. Medarbetarna måste få se att frågorna tas på allvar och att ledningen följer upp arbetsmiljöplanen.

Hur har du det på jobbet?

Upplever du stress på jobbet? Hur hanterar du det? Hur kan arbetsmiljön bli bättre?

Skriv gärna en insändare till Universitetsnytt, per.larsson@su.se!

SOFI: "Behov att tydliggöra organisationen"

INSTITUTET FÖR SOCIAL forskning (SOFI) är en av de arbetsplatser som senaste året genomfört arbetsmiljöenkäten. Ledningen initierade undersökningen och enligt skyddsombudet

Stefan Englund har inte någon motsvarande enkät gjorts tidigare.

– Det som stack ut bland resultaten var att organisationen behöver tydliggöras mer. SOFI är ett forskningsintensivt institut där

det inte är helt klart vem som är chef över de enskilda forskarna. Nyanställda assistenter och doktorander efterlyste bättre introduktion. Vidare efterlystes fler strukturerade avdelningsmöten, säger Stefan Englund.

Resultaten av enkäten presenterades vid workshops uppdelade på avdelningsnivå respektive professionsnivå (forskare, administrativ personal, assistenter/doktorander). Förutom diskussion om resultatet fanns även möjlighet att komma med förslag på åtgärder.

För att jobbar vidare med resultaten har SOFI tillsatt flera personer som ska ansvara för att de åtgärder som föreslogs genomförs. De

arbetsmiljöfrågor som ansågs mest viktiga att arbeta med var organisationsplanen och introduktionen av nya assistenter och doktorander.

Den sociala arbetsmiljön på SOFI är utmärkt för den forskning som bedrivs, säger Stefan Englund.

– Det är högt i tak för diskussioner mellan professorer, forskare, doktorander och assistenter. Möjligheten till informella samtal och möten är stor. Den fysiska arbetsmiljön skiljer sig inte mot övriga universitetet och kan inte anses som dålig även om den känns lite stel. Möjligheten till ergonomiska hjälpmedel är dessutom bra.

Nöjda medarbetare vid ITM

Med drygt 155 medarbetare är Institutionen för tillämpad miljövetenskap (ITM) en av universitetets största. Och mest nöjda – att döma av arbetsmiljöenkäten.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Mellan 80-90 procent av medarbetarna uppger i enkäten att de är nöjda eller mycket nöjda med sin arbetsmiljö. På frågan om man blir bemött på ett respektfullt sätt var det hela 95,7 procent som svarade ja. Svarsfrekvensen på enkäten var så hög som 87 procent.

Nöjdheten över sin arbetssituation är vid ITM lika hög bland doktorander och TA-personal som bland professorer. TA-personalens och doktorandernas stora engagemang för sin arbetsplats är en viktig anledning till att arbetsmiljön upplevs så bra vid ITM tror administrativ chefen Mikael Knutsson.

När han för tolv år sedan kom till universitetet efter att ha jobbat vid Karolinska institutet kände han att det var något speciellt med ITM.

– Det låg något i talet om att det finns en speciell ”ITM-anda”, säger Mikael Knutsson.

ITM-andan

Samhörigheten tror han har att göra med att det finns en stor andel TA-personal som står för kontinuiteten på arbetsplatsen och att många av dem arbetat tillsammans ända sedan verksamheten var en del av Naturvårdsverket. ITM har gått igenom flera omorganisationer, senast 2008 då man fick krympa ned lokalytan vid flytten till Geovetenskapens hus och 2011 då en omorganisation trädde i kraft.

– Det kom att bli en händelse som ytterligare svetsade samman personalen då många såg ett behov av att lyfta fram det man kunde samlas kring. En tydlig organisation och personer som är förmedlare av ITM-andan är viktigt, säger Mikael Knutsson.

En ytterligare förklaring till de fina resultaten i enkäten tror Mikael Knutsson har att göra med att ledningsfrågor och chefsutveckling är prioriterade områden och det i sin tur

leder till att man försöker ta tag i konflikter så fort de uppstår. Därmed skapas förtroende för ledningen.

Mikael Knutsson och prefekten Michael McLachlan vill inte nöja sig med resultaten utan ser möjligheter till utveckling.

– Vår arbetsmiljö är beroende av att vi håller liv i engagemanget, säger Michael McLachlan.

Han gläds över att det är en samstämmig uppfattning av arbetsmiljön vid ITM som går att utläsa ur resultaten. Institutionen har fyra olika avdelningar men ändå verkar det finnas en gemensam bild av hur institutionen fungerar och vilka frågor man behöver jobba vidare med. Den fråga som oftast kommit upp i diskussionerna är stress. Även om ITM har bättre resultat här än de flesta institutioner som gjort enkäten är det många medarbetare som upplever stress.

Jobba vidare mot stress

Vid de workshops ITM arrangerade när resultaten av enkäten presenterades kom flera idéer fram på hur det går att hantera och förebygga stressproblem, bland annat om att röra sig mer under arbetstid.

– Vi välkomnar dessa idéer. Nu handlar det främst om att hitta en struktur för att ta vara på och förverkliga dem, säger Michael McLachlan.

Ett först steg i arbetet är att ITM engagerat en konsult från företagshälsovården för att hjälpa ledningsgruppen att skapa idéer kring hur man jobbar med stressrelaterade frågor. Vidare har arbetsmiljöenkätens svar analyserats ur ett jämställdhetsperspektiv och presenteras för jämställdhetsgruppen och ska in i institutionens jämställdhetsplan. Svaren på frågorna om stress ska även analyseras ur jämställdhetsperspektiv.

Det gäller att hålla frågorna om en bra arbetsmiljö levande, enligt administrativ chefen Mikael Knutsson och prefekten Michael McLachlan.

En institution fångad med pensel

FÖRR: EN VANLIG vit vägg i ett anonymt gemensamhetsutrymme.

Nu: En berättelse som fångar vad institutionen håller på med – från havsdjup till atmosfärsanalys.

I ett av de gemensamma utrymmena vid Institutionen för tillämpad miljövetenskap finns en vit vägg, som var lik andra vita väggar. Någon kläckte idén om att smycka väggen och en idéävling utlystes. En jury tillsattes för att utse en vinnande idé bland förslagen. Resultatet blev att konstnären Astrid Kitzler under vintern målat väggen med motiv som speglar ITM.

Nu börjar konstverket bli klart efter att ha vuxit fram i samverkan med medarbetarna vid institutionen. Konstnären har gått runt vid institutionen för att höra vad det är för verksamhet som varit intressant att måla och när medarbetare gått förbi väggen har nya idéer kommit fram tillsammans med konstnären. Mitt på väggen finns en fisks livscykel, som går över i en miljöanalys av fisken. På ena sidan av målningen är isbrytaren Oden i färd med provtagningar. På andra sidan simmar en stor gädda med bytesfisk i munnen och snett ovanför finns apparatur för luftmätning. Och för att visa

vad ITM:s administratörer gör har konstnären smugit in varsitt sek- och eurotecken i målningen.

En fisk levnadscykel fångad av Astrid Kitzler.

Öppen lösning lyfte samarbetet

När Avdelningen för IT och media flyttade till kontorslandskap ökade det samarbetet och förbättrade informationsflödena på avdelningen.

TEXT PER LARSSON | FOTO EVA DALIN

Fyra smårum finns där det går att sitta ostört. Dessa har utformats efter en tävling bland medarbetarna. Här är det Winstonrummet.

Öppna kontorslandskap tillhör inte vanligheterna vid universitetet. Men när Avdelningen för IT och media för ett par år sedan skulle flytta från Frescati hage till Södra huset bestämde man sig för öppet kontorslandskap. Delvis hade det att göra med behov av att minska lokalytan av kostnadsskäl men det var även ett strategiskt val av dåvarande chefen Lotta Ungerth. Hon ville ha ett öppet kontorslandskap så medarbetarna skulle komma närmare varandra. Det var också viktigt att få lunch- och fikarum i centrum för att skapa samtal. Lotta Ungerth var djupt involverad i att skapa den nya arbetsplatsen. Några önskemål var en ren och funktionell miljö, glasväggar samt möjlighet att anpassa lokalerna.

När man nu stiger innanför dörrarna i låghusdelen mellan C- och D-husen är det en miljö som skiljer sig från de flesta i Frescati.

Rakt fram är ett stort lunch- och fikarum, bredvid det finns ett stort mötesrum och chefsens rum, båda med glasväggar. Åt vardera sidan breder öppna kontorslandskap ut sig med skärmar mellan arbetsplatserna. Trots att där sitter nästan 100 personer och jobbar är ljudnivån låg.

Öppen spis och doft av hav

Det finns sju mötesrum, även de med glasväggar, att boka. Dessutom finns fyra obokningsbara smårum där det går att dra sig undan för småmöten eller för den som behöver ringa eller läsa något ostört.

Dessa smårum har inretts, namngivits och döpts i en tävling inom avdelningen. Fantasin har flödat; I Winstonrummet finns två rejäla läderfåtöljer, mörka tapeter och en öppen spis och i ett annat rum

(”Sjöboden”) känns det som man sitter på bryggan och känner doften av hav. Färgerna i lokalerna har annars anpassats efter universitetets färger, blått, grönt och orange.

– Vi har plockat färger från husen. Det är ett sätt att visa att vi är en serviceorganisation, säger Mia Söderbärj som är kommunikationsansvarig vid avdelningen.

Från början fanns ett visst motstånd mot att sitta i öppet kontorslandskap hos några av medarbetarna, men idag vill ingen flytta härifrån, enligt Mia Söderbärj. En kommentar från medarbetarhåll är att ”man känner, ser och hör vad som händer runt omkring vilket ökar samverkan och kommunikationen. Samtidigt betonas betydelsen av samtalsrummen för att kunna få avskildhet när man vill prata ostört.

Andra avdelningar har även gjort besök för att inspireras.

– Vi har gjort en förtätning av arbetsytan utan att personalen upplevt det så och samtidigt hittat ett bra sätt att arbeta, säger tillförordnade avdelningschefen Mattias Nordström.

Helpdesk och Medieproduktion, som är delar av Avdelningen för IT och media, sitter i andra lokaler i Södra huset. Även på Helpdesk är det öppet kontorslandskap.

Arbetsmiljöenkäten visar generellt på att medarbetarna är nöjda och att de upplever arbetsmiljön som tillfredställande. ■

Kontorslandskap – hur påverkar det oss?

Allt fler företag sparar pengar genom att sätta personalen i kontorslandskap. Det har både för- och nackdelar. Kommunikationen blir till exempel bättre, men sjukdagarna ökar.

TEXT ANN FERNHOLM | BILD EVA DALIN

När företagsledningen bestämmer att personalen ska överge sina mindre kontor och sitta i ett kontorslandskap blir protesterna ofta högljudda. Många är rädda om sin arbetsro.

– När man frågar medarbetare vilken slags miljö de tror är bäst för ”trivseln, hälsan och produktiviteten”, svarar nästan hälften att det är bäst att ha ett eget kontor. Sedan kommer ett delat kontor och små kontorslandskap. Veldig få skattar mellanstora och stora kontorslandskap som bäst, säger Aram Seddigh, doktorand i arbets- och organisationspsykologi, placerad vid Stressforskningsinstitutet.

Han studerar hur olika typer av kontor påverkar hälsa och produktivitet, något man hittills har forskat ganska lite på. Ingen vet heller hur många av Sveriges två miljoner tjänstemän som sitter i kontorslandskap, men sannolikt blir det fler och fler.

– Tidigare när man ritade nya kontor, började man med lösningar där alla satt i egna rum. Om uppdragsgivaren sedan ville ha ett öppet landskap, tog man bort väggarna från ritningen. Nu gör man tvärt om, säger Aram Seddigh.

» Fler och fler kommer att sitta vid flexibla arbetsplatser och ha olika skrivbord varje dag. Vi arbetar allt oftare på distans eller är borta på möten.

Den viktigaste orsaken är att kontorslandskap är billigare. Enligt vissa uppskattningar går det att få ner lokalkostnaderna med upp till 50 procent, eftersom till exempel hyran och kostnader för förvaltning minskar. Samtidigt ökar andra kostnader. En dansk rikstäckande studie visar att personer med enskilt kontor i genomsnitt har 5 sjukdagar per år, medan de som sitter i större landskap är borta 7-8 dagar.

En annan viktig kostnadsfråga är hur olika kontorstyper påverkar produktiviteten. Här saknas kunskap. Framförallt behövs forskning kring hur olika former av arbetsuppgifter påverkas. Att läsa en rapport eller att göra en analys, kräver ofta mer koncentration än att till exempel bokföra en faktura. Aram Seddigh hoppas snart kunna bidra till att fylla den kunskapsluckan. Han jämför just nu uppmärksamhetsförmågan och arbetsminnet hos personer som sitter i egna rum och jämför med de som delar rum eller sitter i kontorslandskap av olika storlek.

Fler pratar med varandra i öppna landskap

Samtidigt som få personer föredrar kontorslandskap som arbetsmiljö, kan det vara en bra lösning på arbetsplatser där medarbetarna behöver kommunicera mycket. Personer i öppna miljöer interagerar oftare med varandra. Däremot minskar utbytet av information av känslig karaktär:

– Det blir svårare att prata om vissa saker. Det finns alltid en risk att någon hör, säger Aram Seddigh.

Han berättar att även interaktionen med studenter och universitetslärare minskar i ett kontorslandskap. Det är lättare att bjuda in studenterna till sitt kontor, än till den öppna miljön.

Involvera medarbetare i processen

Aram Seddighs råd till det företag som behöver skapa en öppen arbetsmiljö är att dämpa personalens oro genom att involvera dem i processen.

– De kan handla om att vara med och påverka inredningen och hur man ska sitta. Det finns ju individuella skillnader. De med störst behov kanske ska placeras i delar av landskapet som är mindre belastade än andra. Det är också bra om medarbetarna involveras i att ta fram de regler som ska gälla, säger Aram Seddigh.

Han menar att öppna kontorslandskap är här för att stanna, alltså gäller det att göra dem så funktionella som möjligt. Dessutom spanar han in en annan trend. Fler och fler kommer att sitta vid flexibla arbetsplatser och ha olika skrivbord varje dag. Vi arbetar allt oftare på distans eller är borta på möten. Tomma arbetsplatser är en onödigt kostnad. ■

Eget kontor är mest populärt bland medarbetare, säger Aram Seddigh.

Fem tips för ett bra kontorslandskap

1. Dämpa ljudet. Lägg mattor i gångar och använd bra ljudabsorbenter. Placera inte ljudkänsliga medarbetare i hörn som inte är akustikplanerade. Där studas ljudet och miljön blir stökig.
2. Fixa bra belysning, ventilation och temperatur. Detta är viktigt för personalen. Hjälp dem som behöver avskilja sig visuellt.
3. Ha bra tillgång på mötesrum och tysta rum. Se till att dessa fungerar. Brist på inredning gör till exempel att tysta rum ofta ekar. Om medarbetare inte använder dessa rum, utvärdera varför och åtgärda problemet. Det är viktigt för kontorets funktionalitet och produktivitet.
4. Involvera medarbetarna i framtagandet av förhållningsregler och uppdatera dessa då och då. Det håller reglerna vid liv. Utvärdera dem när det kommer nya medarbetare. Se till att få fram allas åsikter.
5. Tänk igenom placeringen. Placera de med störst behov av lugn i den lugnaste delen av kontoret.

Virusforskning som tittar under ytan på farliga pandemier

Spännande ledtrådar om hur influensavirus fungerar kommer från Rob Daniels forskning. Lovande experiment med kollegor vid Institutionen för biokemi och biofysik kan leda till nya sätt att begränsa spridningen av farliga pandemier.

TEXTER NAOMI LUBICK | FOTO EVA DALIN

Människor har kämpat mot influensavirus länge. De orsakade till exempel spanska sjukan som dödade miljoner människor världen över 1918, liksom moderna epidemier som fågelinfluensan och svininfluensan. Rob Daniels forskar om nya sätt att oskadliggöra virusen genom att använda en del av deras eget skal.

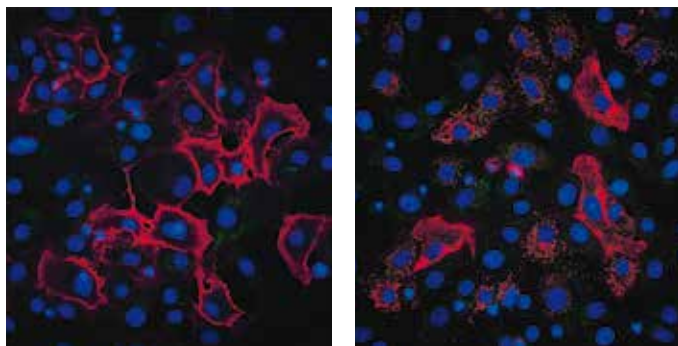
Utbrotten av sjukdomen orsakas av virus som skiljer sig lite åt, och därmed ibland även kan smitta mellan människor – istället för mellan fåglar som är de naturliga bärarna av typ-A influensavirus. På ytan har virusen två olika proteiner. Hemagglutinin (HA) hjälper det att fästa vid en cell och infektera den, och tvinga den att börja tillverka mer virus. Det andra proteinet heter neuraminidas (NA) och gör att nya kopior av viruset kan släppas ut från cellen, och sprida sig till lungorna och vidare till nya människor när den smittade personen hostar.

De här proteinerna som hjälper viruset att fästa eller släppa från en cell finns i flera varianter inom fåglar – 16 olika för HA och 9 för NA. Bara vissa kombinationer kan alltså smitta människor, till exempel varianterna H1N1, H3N2, and H2N2.

Ett bortglömt protein

Rob Daniels och hans kollegor misstänker att skillnaderna mellan en liten del av N1- och N2-varianterna av neuraminidas kan var en nyckel till att förstå – och stoppa – farliga influensavirus.

– Den här lilla delen som inte har studerats tidigare kan visa sig vara viktig. NA är definitivt ett bortglömt protein, förklarar han.

Den vänstra mikroskopbilden visar hur en N1-variant av influensavirusets protein neuraminidas (i rött) har transporterats till cellens yta. Där kan det bilda nya viruspartiklar som sprider sig vidare i kroppen. En mindre modifiering av proteinets TMD-del gör att mer av neuraminidas blir kvar inne i cellen och begränsar spridningen, vilket högra bilden visar. Cellkärnan syns i blått som referens.

Hittills har andra forskares uppmärksamhet riktats mot en annan del av neuraminidas. På 1980-talet lyckades forskare avbilda proteinet, som visade sig vara format som en svamp med en liten hålighet längst ut där sialinsyra, en molekyl som sitter på cellers yta, passar in. När nya virus ska släppa från en infekterad cell bryter neuraminidas bindningen till sialinsyra.

Läkemedlet Tamiflu som används mot farliga influensor blockerar håligheten, och därmed även möjligheten för viruset att ta sig loss från cellen och sprida sig. Problemet är att virus har börjat utveckla resistens mot Tamiflu. Rob Daniels forskargrupp tittar därför på andra delar av NA-proteinet som kan bli måltavla för att bekämpa viruset.

Bland annat har de skurit av roten på neuraminidas, som då inte längre kunde släppa från cellen.

– Utan ett fungerande neuraminidas kan viruset därmed troligen inte spridas lika effektivt till lungorna, och därifrån smitta andra människor. Det kan visa på en väg för att hålla kvar viruset på cellen så att immunförsvaret hinner bekämpa det, förklarar Rob Daniels.

Bro mellan två torn

Forskargruppen fokuserar nu på roten, som heter transmembran domän (TMD). I N1-varianten består den av fyra byggstenar ordnade i en "tetramer". NA-svampens huvud har samma konfiguration. Rob Daniels jämför dessa två tetramerer med två torn som håller upp en bro; som här är NA-svampens fot. Om ett av de stödjande tornen saknas – det TMD som är fäst den infekterade värdcellens membran – då misslyckas neuraminidas med att ta sig loss från cellen.

Bland annat kan byggstenarna i TMD packas tätare eller lösare, vilket påverkar hur flexibel roten blir – och kanske även om den kan fästa vid flera olika celler, till exempel både celler i magen där smittan överförs mellan fåglar, och i lungor som är spridningsvägen för viruset mellan människor.

Flexibiliteten beror bland annat på hur hydrofoba byggstenarna är, alltså om de föredrar vatten eller feta omgivningar – något forskargruppen ska undersöka närmare, förklarar Rob Daniels.

I sin forskning om influensaviruset går han tillväga som en kriminaltekniker, och ber sina medarbetare att hitta ledtrådar som kan leda vidare till nya experiment – och i sin tur nya ledtrådar. Att han var duktig på matematik och gillade att lösa problem var det som fick honom att bli forskare. Han ville också arbeta med något som kunde påverka många människors liv – vilket ledde honom till att försöka hitta nya sätt att angripa influensavirus.

» Daniels hoppas att de nya ledtrådarna ska kunna öka kunskaperna om hur roten påverkar hur smittsamma olika virus är – och därmed etablera en ny fas i forskningen om influensavirus.

Häpnadsväckande forskningsrön

Rob Daniels doktorerade vid University of Massachusetts för några år sedan, och flyttade efter det till Sverige för en postdok vid Karolinska institutet där han arbetade med mikrobiologer som studerade sjukdomsalstrande bakterier. Sedan 2010 arbetar han vid Institutionen för biokemi och biofysik, med stöd från både Vetenskapsrådet och Center for Biomembrane Research som har byggts upp vid Stockholms universitet med medel från Stiftelsen för strategisk forskning.

– Vi har en underbar atmosfär vid institutionen med en fantastisk grupp forskare inom membranproteiner, och jag har fantastiska doktorander och studenter som är häpnadsväckande duktiga och arbetar hårt.

Rob Daniels utlovar dessutom färsk forskning som också kan bli häpnadsväckande. Senare i vår ska

Rob Daniels forskning handlar om att hitta nya sätt att oskadliggöra virus genom att använda en del av deras eget skal.

han publicera resultaten från experiment där han modifierat TMD-roten på en variant av H1N1-virus, snarligt det virus som orsakade spanska sjukan.

– Vi har just fått resultaten, och de är inte alls vad vi förväntade oss.

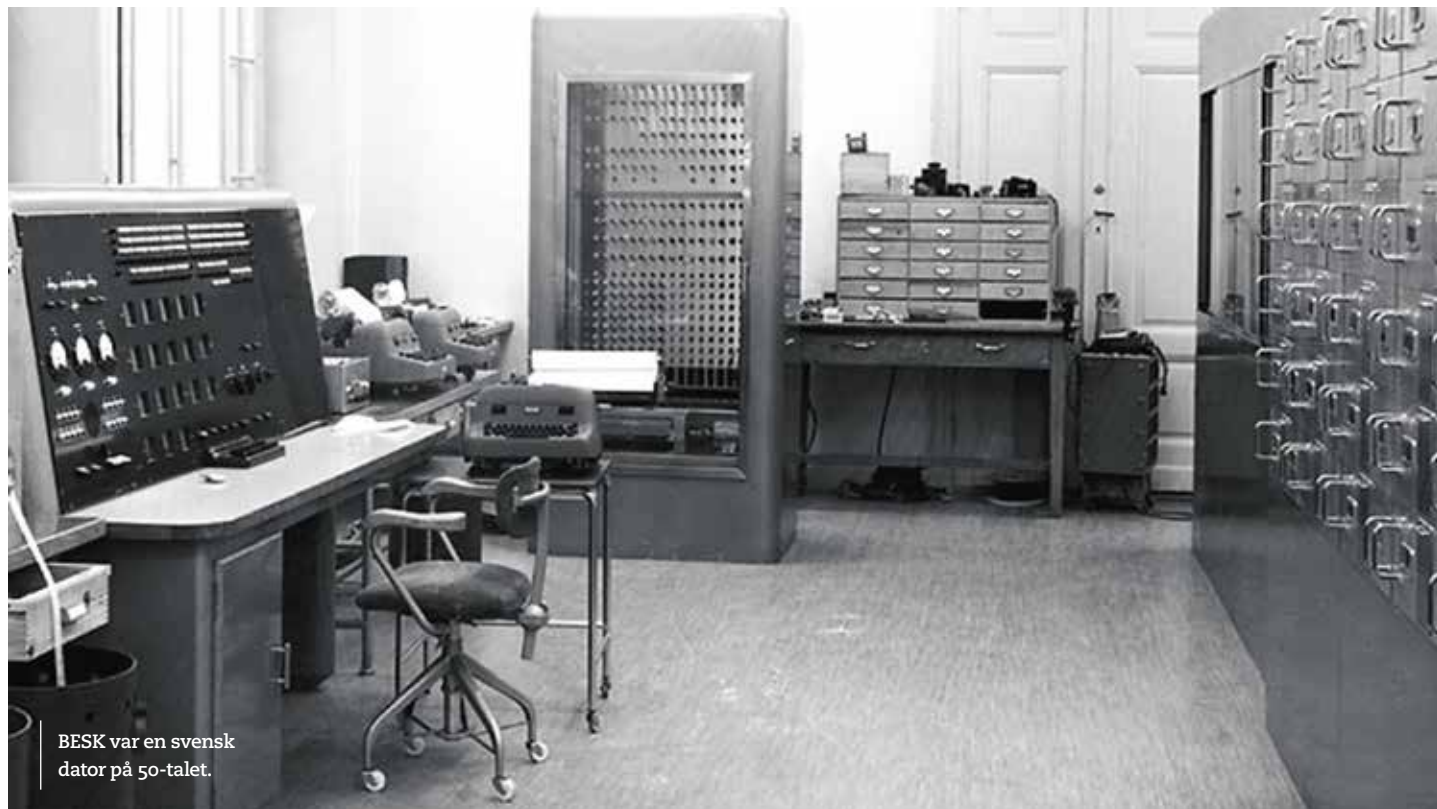
Han förklarar att de öppnar för att förstå hur rotens egenskaper bidrog till den senaste pandemin med svininfluensa som också hade N1-varianten av neuraminidas, liksom vad som skiljer den från N2-varianten. Det kan ge ytterligare ledtrådar till varför virus som kan smitta mellan människor varierar mellan de två varianterna.

Daniels hoppas att de nya ledtrådarna ska kunna öka kunskaperna om hur roten påverkar hur smittsamma olika virus är – och därmed etablera en ny fas i forskningen om influensavirus. ■

NAMN OCH NYTT

REDAKTÖR PER LARSSON FOTO TEKNISKA MUSÉET, ALBERT BONNIERS FÖRLAG, EVA DALIN, VIKTOR SANDQVIST

En bild berättar

BESK var en svensk dator på 50-talet.

När datamat blev dator

I SKÖNLITTERÄRA BÖCKER kunde man på 50-talet läsa om "elektronhjärnor", medan en statlig grupp som fördelade områdets forskningsresurser hette "Matematikmaskinnämnden". Frågan var vad dessa nya tingestar egentligen skulle kallas? Eftersom data behandlades automatiskt var ett förslag i debatten på 60-talet att en sådan apparat skulle kallas "datamat".

Detta ansågs inte så lyckat av Börje Langefors, som var den första professorn vid Institutionen för data- och systemvetenskap (som tidigare hette Institutionen för informationsbehandling/ADB). Han tog istället fasta på en kombination av orden data och motor, och föreslog ett behändigare tvåstavigt ord som kanske är bekant: "dator". Tack för det, professor Langefors!

Boken

Håkan Juholts uppgång och fall

REDAN INNAN DEN kom ut vållade boken *En marsch mot avgrunden Socialdemokraternas svarta år* debatt. Den socialdemokratiska politikern Pär Nuder anser han blir utsatt för förtal i boken och har hotat att polisanmäla författarna. Bakom boken står Tommy Möller, professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet, och Sveriges Televisions politiska kommentator Margit Silberstein. De skriver om den kris som drabbade Socialdemokraterna efter valnederlaget 2010, om dramatiken kring Mona Sahlin's avgång och valet av den tämligen okände Håkan Juholt. Vem drev på och vilka var emot? Författarna sätter partiets kris i ett historiskt perspektiv och analyserar striderna mellan partiets olika fraktioner. Tommy Möller försöker också förklara varför Håkan Juholt blev partiledare och varför han misslyckades i den rollen. *En marsch mot avgrunden Socialdemokraternas svarta år*. Albert Bonniers Förlag

Lärarjouren får nytt avtal

LÄRARJOURN HAR NYLIGEN fått besked om att man åter igen, som en av tre leverantörer, får teckna avtal med Sollentuna kommun avseende lärarvikarier. Lärarjouren innehar därmed ramavtal för 13 kommuner i Storstockholm för lärarvikarier till skolor. Lärarjourens har som affärsidé att förse skolor och förskolor med kvalificerade vikarier. Bland delägarna finns Stockholms universitet och KTH.

► www.lararjouren.se

Statistiker samarbetar med gymnasieskola

2013 ÄR STATISTIKENS år och som en del av detta har Statistiska institutionen inlett ett samarbete med Cybergymnasiet vid Odenplan. Ett av målen som institutionen har satt upp inom "Statistics2013" är att få ut kunskap om statistik till olika delar av samhället. Samarbetet är även en del av Stockholms universitets arbete för breddad rekrytering.

Johan Kleman blir rektorsråd

REKTOR HAR UTSETT Johan Kleman, professor i fjärranalys vid Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi, till rektorsråd. Rektorsrådet kommer att ha till uppgift att bistå rektor i den strategiska och operativa ledningen av universitetets arbete med strategiska partnerskap.

Tre miljöer får stöd från FAS

FORSKNINGSRÅDET FÖR ARBETSLIV och socialvetenskap, FAS, har beviljat anslag till 11 forskningsmiljöer, varav 3 vid Stockholms universitet. Det rör sig om programstöd inom fyra områden som utlystes under 2012. Utlysningens fyra områden var "Äldre, hälsa, livsstil och miljö", "Åldrande befolkning och ett hållbart arbetsliv", "Barns och ungdomars uppväxtvillkor" och "Välfärdssamhällets organisation och förändring".

Hugo Westerlund vid Stressforskningsinstitutet får anslag till Healthy and Productive Work in Later Life: Longitudinal studies of the determinants of a sustainable working life for the ageing population. Jan O Jonsson vid Institutet för social forskning (SOFI) får anslag till Children's living conditions in a changing society: Socioeconomic and ethnic inequality och Tomas Korpi vid SOFI får anslag till Towards Resilient Societies? Welfare State Institutions and Individual Capabilities in a Changing Europe.

Statistiker kartlägger köttfusk

TERMEH SHAFIE VISAR i sin avhandling i statistik hur olika sannolikhetsmodeller och statistiska metoder kan analysera osäkerhet i stora nätverk och undersöka svår-fångade samband mellan olika händelser. Metoderna kan användas för att undersöka kriminella nätverk och andra komplicerade organisationer. Resultaten har fått uppmärksamhet media i samband med att hästkött upptäckts i olika produkter.

Miljon till sociala entreprenörer

BOLAGEN JIDDR OCH Inspons, som sitter i den så kallade inkubatorn vid CSES (Center för Socialt Entreprenörskap Stockholm), har tillsammans fått närmare en miljon från Ungas Innovationskraft för utveckling av sociala innovationer. Ungas innovationskraft drivs av Vinnova och Tillväxtverket för att fler unga ska förverkliga sina idéer.

Inspons gör det möjligt för individer, grupper och företag att anta motionsutmaningar och i samband med dessa samla in pengar till välgörenhet.

Jiddr är en smartphone-app för ungdomar, där man har möjlighet att kostnadsfritt och anonymt prata om olika ämnen. Det finns alltid en vuxen vörd i chatten som stöttar inom olika ämnen.

► www.cses.se

Nästa forskare inom Pro Futura?

RODNEY EDVINSSON, Ekonomisk-Historiska institutionen, är en av tio forskare inom humaniora och samhällsvetenskap som valts ut till sista omgången av Pro Futura. De som nu valts ut kommer i början av maj att intervjuas och granskas ytterligare innan valet faller på de forskare som får chansen att ta del av Pro Futura. Det avgörande kriteriet vid urvalet är vetenskaplig excellens. Riksbankens Jubileumsfond står bakom Pro Futura.

Forskardagarna firar 15 år

DEN 2-3 OKTOBER i år arrangeras den femtonde upplagan av Forskardagarna. Nytt för i år är att evenemanget hålls i Aula Magna.

Kärnan i Forskardagarna är det senaste årets avhandlingar. Rektor Astrid Söderbergh Widding bjuder därför in och uppmuntrar alla som disputerat eller kommer att disputerat under läsåret 2012/2013 att delta. Forskare som vill medverka under Forskardagarna kan anmäla sig på www.su.se/forskardagarna/anmalan eller kontakta projektledningen för Forskardagarna på forskardagarna@su.se. Sista dag för anmälan är 30 april.

I korthet

SUMITHRA VELLUPILLAI har fått pris för bästa avhandling 2012 vid Institutionen för data- och systemvetenskap.

MAGNUS SVERKE, professor vid Psykologiska institutionen och Extraordinary Professor vid North-West University i Sydafrika, finns med i toppen av en rankinglista över Afrikas mest citerade forskare, enligt Thomson Reuters.

JOHAN ROCKSTRÖM, agronom, professor i miljövetenskap och föreståndare för Stockholms resilienscenter vid Stockholms universitet, har av Naturvetarna utsetts till Årets agronom 2013.

SARAH GREENWOOD vid Institutionen för geovetenskaper är en av sex forskare som nyligen fått anslag från Sveriges geologiska undersökning.

PÅL WRANGE har befordrats till professor i folkrätt.

MATTHEW LINDQUIST har befordrats till professor i nationalekonomi, med inriktning mot arbetsmarknadsekonomi vid Institutet för social forskning.

PETTER ASP, professor i straffrätt, har fått i uppdrag av regeringen att utreda om de straffrättsliga åtgärderna mot organiserad brottslighet går att skärpa.

MARTIN LAWN är ny affilierad professor vid Institutionen för pedagogik och didaktik.

HÅKAN ANDERSSON har fått priset för årets bästa avhandling vid Psykologiska institutionen för "Childhood self-regulation, academic achievement, and occupational attainment".

BENGT MANNERVIK, professor vid Institutionen för neurokemi, har blivit utnämnd till adjungerad professor i kemisk fysiologi vid The Scripps Research Institute i La Jolla, Kalifornien.

ESBJÖRN OHLSSON anställs som adjungerad professor i försäkringsmatematik.

GÖRAN SCHARMER har anställts som adjungerad professor i solfysik.

BO GUSTAFSSON har utsetts till enhetschef för Baltic Nest Institute vid Stockholms universitets Östersjöcentrum.

Läs mer på
www.su.se/medarbetare

Stort intresse för stressföreläsning

Vårens alumnföreläsning var fullbokad när forskaren Aram Seddigh föreläste kring hur vi hanterar stress i arbetslivet. Aram Seddigh är doktorand vid Stressforskningsinstitutet och psykolog som parallellt med forskningen tar emot patienter med stressrelaterade problem:

– Stress brukar definieras som en obalans mellan de krav som ställs och de resurser man har tillgång till. Våra reaktioner har kvar under evolutionen, även om att fly eller slå till någon inte hjälper situationen nämnvärt i dag.

Vanliga och väl dokumenterade orsaker till stress är otydlighet (att inte veta vad man ska göra och hur man ska göra det), motstridiga krav liksom ständiga förändringar och omorganisationer.

Kontorsmiljö, framför allt öppna kontorslandskap, är Arams specialitet och det han forskar på. Välkänt är att ljud, ljus, luft och det öppna kontorets planritning påverkar dem som arbetar i ett kontorslandskap mycket. Liksom distinktioner – både dem man ser och dem man hör. (se även artikel på sidan 23)

Psykologisk avskildhet viktig

– Vi borde prata mer om psykologisk avskildhet också, känslan att kunna styra över sin tillgänglighet gentemot andra och att kunna signalera att man inte vill bli störd.

Men det går att hantera orsakerna till stress. Dels själv genom att planera och skapa förutsägbarhet, inte vara rädd att uttrycka sina behov och att avskärma sig när man behöver det. Dels organisatoriskt genom att arbetsledningen har tydliga förväntningar och ger den som ska utföra en arbetsuppgift nödvändiga resurser. Genom att ledningen är lyhörd och konsekvent så att alla känner att de behandlas rättvist och genom att skapa social gemenskap.

► Arams blogg: kontorslandskap.org

Bra betyg för språkutbildningar

Universitetskanslersämbetets (UK-ämbetet) granskning av utbildningar i tyska, orientaliska språk och svenska och nordiska språk ger utmärkta betyg åt Stockholms universitet för samtliga utbildningar som ges inom dessa områden. I UK-ämbetets kvalitetsutvärdering har universitetets kurser som leder till kandidat- och magisterexamen i svenska och andraspråk granskats. Både kandidat- och magisterexamen bedöms hålla hög kvalitet. Kurserna som utvärderats på kandidatnivå ges på Institutionen för svenska och flerspråkighet, Centrum för tvåspråkighetsforskning och Institutionen för språkdidaktik. Den utvärderade magisterutbildningen gavs på Institutionen för nordiska språk.

Vid Institutionen för svenska och flerspråkighet har även de utbildningar som leder till kandidat- och magisterexamen i svenska utvärderats. Magisterutbildningen i svenska får betyget mycket hög kvalitet och kandidatutbildningen hög kvalitet.

Vid Institutionen för baltiska språk, finska och tyska ges kurser som leder till kandidat- och magisterexamen i tyska. I UK-ämbetets granskning ges både kandidat- och magisterexamen omdömet mycket hög kvalitet. Gällande kvalitetsutvärderingen av orientaliska språk har utbildningar som leder till kandidatexamen i mellanösterns språk och kulturer granskats. UK-ämbetet bedömer att kandidatexamen håller hög kvalitet.

Utvärderingarna finns på www.uk-ambetet.se

Reklam och PR upphör som institution

Universitetsstyrelsen har beslutat att Institutionen för reklam och PR ska gå samman med Företagsekonomiska institutionen från och med 1 juli 2013. Samlokalisering av Institutionen för reklam och PR och marknadsföringssektionen vid Företagsekonomiska institutionen är planerad till 1 januari 2014.

Nytt projekt ska möta skriande lärarbrist

Det framgångsrika projektet Korta vägen, som ska ge nyanlända akademiker en snabbare väg till arbete, har fått en lillasyster. Det nya projektet är en insats för att möta den kommande stora lärarbristen i Stockholms grundskolor. Med normal antagning och utbildningstakt vid lärarutbildningarna så kommer de nyutexaminerade lärarna inte på långa vägar att räcka till. Samtidigt finns en hel del utbildade lärare i Sverige som är arbetslösa. Orsaken: de har en examen från ett land utanför Sverige.

Därför har arbetsförmedlingen i samarbete med Stockholms universitet startat Korta vägen för lärare. Det ”vanliga” Korta vägen är en terminslång utbildning för utländska akademiker med syfte att lotsa dem ut på arbetsmarknaden. Korta vägen för lärare är bara tre veckor. Den första kullen startade i februari och består av 14 personer. Målgruppen för projektet är arbetslösa lärare med examen från ett annat land.

Tre får status som studentkår

Universitetsstyrelsen beslutade i februari om vilka studentsammanslutningar som ska ges status som studentkår vid Stockholms universitet under perioden 2013-2016. Tre får denna status. Det rör sig om Stockholms universitets studentkår, Studentkåren DISK (data- och systemvetenskap) och Studentförbundet för socialt arbete i Stockholm. Studentkåren vid JMK fick dock inte fortsatt status som studentkår. Det med hänvisning till att den organisationen inte representerar studenter vid en hel institution eftersom journalistutbildning nu är en del av Institutionen för mediestudier.

Systemet med kårstatusansökan infördes för tre år sedan, samtidigt som kårobligatoriet upphörde. Alla studentsammanslutningar som vill fungera som studentkår, och på så sätt få rätt till statsbidrag och att tillsätta studentrepresentanter i lärosätets organ, måste numera ansöka om studentkårsstatus hos sitt lärosäte var tredje år.

ÖPPNA FÖRELÄSNINGAR

Sedan 30 år tillbaka ger Stockholms universitet öppna föreläsningar där universitetets forskning presenteras i populärvetenskaplig form. Ämnena är breda – stora och små, nationella och internationella, bekanta eller helt nya. Välkommen!

Vetenskap för vetgiriga

16 april Hur hemlig är jag? Om sekretess i statistiska undersökningar

Fil.dr Michael Carlson, Statistiska institutionen vid Stockholms universitet, föreläser.
Tid: Kl. 18.00 – 19.30
Plats: Stadsbiblioteket Sveavägen, Rotundan

18 april Att bo granne med ondskan – Sveriges förhållande till Nazityskland och Förintelsen

Klas Åmark, professor emeritus i historia vid Stockholms universitet, föreläser.
Tid: Kl. 18.00 – 19.30
Plats: Stadsbiblioteket, Sveavägen, Programhörnan

Universitetet på Plattan

Humanistiska lördagsföreläsningar.

Tid: Kl. 13.00 – 14.00 Plats: Bibliotek Plattan, Kulturhuset

13 april Schweiz berättar – ny litteratur från Schweiz

Föreläsning med Françoise Sule, universitetsadjunkt i franska vid Stockholms universitet, professor Ingmar Söhrman, Göteborgs universitet och Benita Funke, kulturråd på schweiziska ambassaden i Stockholm.

4 maj Den kungliga servetten – monarkins betydelse för samhället idag

Mattias Frihammar, fil.dr i etnologi vid Stockholms universitet, föreläser.

Läs mer på www.su.se/plattan

Forskare berättar om barn och unga

Aktuell forskning med fokus på barn och unga.

Tid: Kl. 18.00 – 19.30

10 april

Katitz: vildrufs och kämpaglöd

Kristin Hallberg, fil.lic. i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet berättar om hur författaren Katarina Taikon i sina böcker ger gestalt åt Katitzis utveckling från ett rörande naivt barnhemsbarn till en ung kvinna som är mycket medveten om samhällets orättvisor.
Plats: Studio (ingång Lava, Plattan), Kulturhuset, Sergels torg

24 april

Med uppdrag att utveckla undervisningen

Inger Eriksson är professor i pedagogik med inriktning mot lärande och läroplansteori vid Stockholms universitet. Inger Eriksson föreläser om hur man kan öka förutsättningarna för en bra undervisningssituation.

Plats: Studio 3, våning 3, Kulturhuset, Sergels torg

Studie av hälsoeffekter av Fukushimaolyckan

I början av mars undertecknade Andrzej Wojcik, professor i strålningsbiolog, vid Stockholms universitet, under ett forskningssamarbetsavtal med Hirosakiuniversitetet i Japan. Vid det japanska universitetet finns ett utbildnings- och forskningsprogram som heter "Education program for professionals in radiation emergency medicine". En av de ansvariga för programmet är professor Yasushi Mariya som Andrzej Wojcik känner sedan 1995, då de samarbetade vid University of Essen i Tyskland.

Yasushi Mariya är strålningsterapeut och Andrzej Wojcik är strålningsbiolog. Båda är intresserad av mekanismer och markörer av individuell strålkänslighet och av biologiska mekanismer av strålningsterapi. De senaste åren har Andrzej Wojciks EU-projekt i biologisk dosimetri vid Centrum för strålskyddsforskning (CRPR) vid Stockholms universitet

uppmärksammat internationellt. Yasushi Mariya har därför tagit initiativ till ett samarbete inom "emergency medicine" där expertis inom biologisk dosimetri vid CRPR ska integreras.

Inledningsvis ska Andrzej Wojcik och hans sju kolleger vid CRPR studera förekomsten av biomarkörer för strålningsinducerad stress på en grupp människor som blev exponerade vid kärnkraftsolyckan i Fukushima.

Enligt Andrzej Wojcik är det ännu för tidigt att säga exakt vad det är för samarbete som kommer att utvecklas ur avtalet. Men något som med stor sannolikhet sker är att forskarna vid CRPR ska få ta biologiska prover från den stad nordväst om Fukushima som blev mest kontaminerad och i dessa prover kontrollera biomarkörer av exponering/stress.

Arbetsmarknadsdag med samtal om lärarutbildning

Den 23 april anordnas den första arbetsmarknadsdagen för lärarstudenter vid Stockholms universitet. I Aula Magna får studenterna och potentiella arbetsgivare tillfälle att mötas.

Flera av programpunkterna kan även vara av intresse för universitetets medarbetare. På förmiddagen är det panelsamtal med vicerektor Anders Gustavsson, Lotta Edholm (skolborgarråd, Stockholm stad), Roger Mogert (oppositionsborgarråd, Stockholm stad), Jukka Kuusisto (Huddinge kommun) och Per-Arne Andersson (Sveriges Kommuner och Landsting) på temat "Framtidens skola - visioner, dimensionering och framtidsbehov". På eftermiddagen är det två mindre samtal. Ett om det flerspråkiga klassrummet och ett om barn i kris.

Evenemanget är ett samarbete mellan Stockholms universitet, Stockholms universitets studentkår och Kommunförbundet Stockholms län.

► Gör din röst hörd! Skriv ett inlägg till Universitetsnytt, per.larsson@su.se

APRIL MAJ Kalender

10 APRIL
POLOPOLYTRÄFF
för huvudredaktörer

16 APRIL
JURIDIK för kommunikation på internet och su.se-domänen

23 APRIL
ARBETSMARKNADSDAG för lärarstudenter

25 APRIL
PRIMULA webb för prefekter och chefer

14 MAJ
THE Adam Helms
Lecture 2013, Mark Coker (bilden)

22 MAJ
VÄRDEGRUND
+ manualer = livskunskap? Öppen föreläsning

28 MAJ
NÄTVERKSTRÄFF
för informatörer

► Läs mer och hitta fler evenemang på www.su.se/medarbetare/medarbetarkalender

IN ENGLISH

EDITOR DANIEL HOLMBERG | PHOTO EVA DALIN, NYRÉNS ARKITEKTKONTOR, ADAM AF EKENSTAM | ILLUSTRATION REBEKKA MORNIO
 ► WWW.SU.SE/ENGLISH/NEWS ► REDAKTION@SU.SE

New focus on quality issues

THE QUALITY OF education is vital to the University's future. It is thus important that quality issues are pursued in many parts of the University, especially by teachers and researchers at the departments. However, we also need these issues to be centrally controlled and followed up, which is done through the University's yearly plan of operations and long-term plan.

Until now, the Quality Assurance Council (Kvalitetsrådet) has functioned as an arena for discussing goals and indicators in the University's general plans of operations. The main advantage of the University's central quality council was that it functioned as a university-wide forum. However, the council did not have the authority or ability to monitor the extent to which various recommendations had been implemented, as the responsibility for education lay with the faculty boards, the Board of Science and the Board of Humanities, Law and Social Sciences. Another difficulty was the dissemination of knowledge and information in the decentralised University.

Now that the University has a new organisation with the Board of Science and the Board of Humanities, Law and Social Sciences as well as an interdisciplinary body, it is possible to combine university-wide quality issues with the operative responsibility for education. This will make quality assurance more visible and effective, especially as the University now also has a central quality assurance function at the Strategic Planning Office.

The Deputy Vice-Chancellors have identified three areas which will be the focus of the quality assurance efforts of the Board of Science and

the Board of Humanities, Law and Social Sciences in the near future. The first area is concerned with degree projects. What is required, what methods are taught, what kind of supervision is provided, and what is the examination like? The second area is concerned with course evaluations, where the departments follow different practices, not least in terms of how the results of the evaluations are followed up and potentially lead to change. Now that there is an interdisciplinary body, there is a better opportunity to find a model for course evaluations that works for the entire University, something that students have been asking for for a long time. The third area is concerned with evaluating study programmes; the teacher education programmes have been identified as suitable test pilots.

Kvalitetsrådet is now being abolished. Quality issues will be moved up to the Board of Science, the Board of Humanities, Law and Social Sciences and the interdisciplinary council. This, and the fact that there is a central quality assurance function within the administration, means that problems in education can be quickly identified and rectified. Ultimately, however, the quality of the University's education rests with all of our competent, committed and motivated teachers and researchers.

Lena Gerholm, Pro Vice-Chancellor
 ► prorektor@su.se

Happy but stressed staff

A COUPLE OF years ago, Stockholm University developed a work environment survey. Departments and supporting organisations may use the survey and receive support from the Human Resources Office and the University's healthcare provider Avonova to compile and follow up on the results. In March, 21 departments and five supporting organisations had completed the survey. 1,810 employees were asked, of which 1,367 responded. This gives a response rate of 76 per cent. A few more surveys will be completed in the spring.

About a third of the workplaces at the University have thus completed the survey, which means that there are sufficient results to get a more general view of the work environment at the University. The responses indicate that the University's employees are generally happy. 80 per cent are very or fairly happy in the overall assessment of their work situation. A majority of respondents say that they have great freedom and great responsibility. Almost eight out of ten think that they have a challenging job. The numbers are similar for how many respondents experience job satisfaction and that collaborating with their colleagues is working well. Seven out of ten say that there is an open working climate and that they have

good opportunities to implement positive change. There are no major differences in the results between faculties, but there are differences between professional categories. When it comes to indicators such as open working climate, job satisfaction and opportunities to implement positive change, professors generally have higher numbers than other professional categories.

The results from the questions about stress show that almost four out of ten employees feel that they have a stressful work situation and find it difficult to stop thinking about work in their spare time. About half of the respondents say that they somewhat or strongly agree with the statement that they suffer because of the stress they are exposed to in their work. The Faculty of Humanities has the highest rate with almost six out of ten respondents. There are also differences between professional categories. Among PhD students, almost six out of ten say that they suffer because of the stress they are exposed to at work. In the professor category, the rate is lower – about 40 per cent. PhD students and staff employed by the hour also report a higher rate of sick leave in the past year than professors.

When the results from each survey are ready, the Human Resources Office and Av-

onova will present them to the departments and support functions. The results will be presented to the management, as well as in workshops where all employees will be able to participate. In addition to presenting the results, these sessions will be devoted to discussions of what may have caused the results and what measures should be included in a plan of action for the psychosocial work environment at each department or support function.

**Professors are the happiest,
 PhD students the most stressed**

Rahman Amanullah, Sten Hellman and Jonas Strandberg

Crosstalks spreads on the web

WITH A SWEDISH On 28 February, the second episode of the international academic talk show Crosstalks was broadcast on the web. Some of the most prominent researchers from Stockholm University and KTH as well as Skype guest from all over the world were brought up against questions about physics, robotics and global health.

Sten Hellman, professor of physics, and astrophysicist Rahman Amanullah participated in the discussion entitled *Is physics changing our understanding of the world?*

Torbjörn Tännsjö, professor of practical philosophy, discussed the topic *What is the ultimate destiny of man and robot?*

Denny Vågerö, professor of medical sociology, and Marita Troye-Blomberg, professor of immunology, talked about *Global inequality and global health. Are we up to the Challenge?*

More and more people are joining the discussions on Twitter and watching the programme on the web. On *crosstalks.tv* you can watch previous broadcasts and have the opportunity to suggest topics and guests for coming programmes on 30 May and in the autumn.

Hans Adolfsson new Pro Vice-Chancellor as of 1 July

ON 20 FEBRUARY, the University Board appointed Professor Hans Adolfsson as Lena Gerholm's successor as Pro Vice-Chancellor as of 1 July 2013.

Hans Adolfsson, currently Professor of Organometallic Chemistry at the Department of Organic Chemistry and Section Dean for the Chemistry Section at the Faculty of Science, was the recruitment group's proposal, which was unanimously supported by Stockholm University's hearing assembly on 19 February.

Hans Adolfsson has been appointed for the period from 1 July 2013 to 30 June 2019.

Turkey in focus for new research institute

ON 12 MARCH, the Stockholm University Institute for Turkish Studies was inaugurated in Aula Magna in the presence of Turkish President Abdullah Gül and King Carl XVI Gustaf of Sweden. At the new institute, researchers will study Turkey as a country – historically, culturally, politically, and economically – in a European and global context.

The vision of the Institute is to become a leading international centre of excellence within ten years and attract researchers from around the world and from a range of disciplines. The Institute is unique in its kind in Europe and the research will focus on three broad fields: Economics, Politics and Public Administration; International Relations; and Culture, Language and Society.

Already from the beginning, the Institute has established partnerships with several Turkish and Swedish companies and organisations: H&M, SSAB, Telia Sonera, the Alarko Group, Sweturk and TOBB as well as Turkish organisations working on democracy issues.

SUITS Director Paul T Levin, President Abdullah Gül and King Carl XVI Gustaf

A department captured by paintbrush

BEFORE: A PLAIN white wall in an anonymous common area.

After: a story that captures what the department does – from the depths of the ocean to atmospheric analysis.

In one of the common areas at the Department of Applied Environmental Science (ITM), there is a white wall. Someone came up with the idea to decorate the wall, and a competition for ideas was announced. A jury was appointed to pick a winner among the proposals, which resulted in the artist Astrid Kitzler painting the wall with motives reflecting ITM.

The artwork is now nearly finished after having developed in collaboration with the department staff. The artist went around the department to ask what activities would be interesting to paint, and as staff walked by the wall, new ideas emerged.

Funding for Transnational Partnerships advertised

ON 31 JANUARY, Stockholm University has advertised funding within the context of the internationalisation efforts related to Transnational Partnerships. The advertised funding includes:

1. funding to initiate research collaborations
2. funding for planning visits
3. funding for short research projects
4. funding to organise workshops or courses at the doctoral level

The deadline for applications is 15 April 2013.

Applicants will be notified before the summer.

Any questions about the advertised funding will be answered by the Head of the Office of Science, Åsa Borin asa.borin@su.se or the Head of the Office of Humanities, Law and Social Sciences, Susanne Thedéen susanne.thedeen@su.se.

Extension of the Arrhenius Laboratory about to start

THE UNIVERSITY IS in great need of space. The next major construction project to start in Frescati is the extension of buildings D and E with the new buildings N and P in the Arrhenius Laboratory, onto what is currently a car park. A smaller, detached auditorium (Q) with room for 100 people will also be built next to building E.

N and P will be built as extensions of buildings D and E leading up to Svante Arrhenius väg and will be connected by two glass stairwells. The new buildings will mostly contain laboratories, offices and teaching facilities for the two departments that are moving in here: the Department of Ecology, Environment and Plant Sciences and the Department of Biology Education. There will also be growing rooms. Greenhouses will be built on the roof of the N building. The basement will have a parking garage with room for about 70 cars.

The preparatory ground work will start in the beginning of April with the relaying of a water pipe and the removal of plants. Some pipes will also be relaid by the gas central plant on the east side of Kemiska övningslaboratoriet. Minor explosions may take place

during this work, and a number of parking spaces will not be available.

The excavation and foundation work will begin in earnest after the summer. Later, there will also be drilling for geothermal heating next to the buildings. Because the existing parking spaces cannot be used during construction, a temporary car park will be set up near the Arrhenius Laboratory. The new buildings will be in use by 2015.

If you have any questions about the construction work, you are welcome to contact Frans Lundqvist at the Estates Unit, frans.lundqvist@su.se, or Bo Beutler at Akademisk Hus, bo.beutler@akademiskahus.se.

Sketch of the extension of the Arrhenius Laboratory

Krönika

FOTO EVA DALIN

Lena Kautsky

Lena Kautsky fick sin första anställning vid universitetet som assistent 1970, samtidigt som hon började doktorera. Hon är professor i marin ekologisk botanik och har bedrivit sin forskning vid Askölaboratoriet där hon även varit föreståndare de senaste nio åren.

Ta ett dopp i Nationalstadsparkens Östersjövik?

SOLEN SKINER, DET är lunchdags och en av mina doktorander frågar om jag vill följa med och bada i Brunnsviken. Jag har varit här vid Botaniska institutionen, sedan 1970, granne med Brunnsviken som är förbunden med Östersjön via Ålkistan och Värtan. Min första spontana reaktion, är fortfarande efter alla år ett USCH, Nä, absolut inte – det är ju en grön stinkande algsoppa. Och jag är plötsligt tillbaka till när jag började mina doktorandstudier i Brunnsviken 1970.

Vad var problemet då? Syrebristen under isen gjorde att fiskar dog och flöt iland. Vassbältet bredde ut sig utmed stränderna och på sommaren blev vattnet grönt av algbloomingar. Orsaken till alla dessa negativa förändringar var att Solna stads avloppsvatten släpptes ut orenat i Brunnsviken fram till 1969 och min doktoranduppgift var att studera vad som hände i Brunnsviken när utsläppet stoppades 1970.

Skulle den kunna bli ren? Utan algbloomingar? Och med ett så rent vatten att det går att se botten när jag kliver ut i vattnet? Under doktorandstudierna blev det många kemiska analyser av fosfor och kväve, sediment- och växtplanktonprover, som ledde till många, många, långa timmar vid mikroskopet. Fynden av kiselalger i bottenproverna visade att Brunnsviken, precis som Östersjön de gångna årtusendena genomgått olika stadier. Brunnsviken kan liknas vid en liten Östersjö i miniatyr. Fram till för 640 år var viken i kontakt med Östersjön, sedan ledde landhöjningen till att viken snördes av och blev en insjö under cirka 290 år. Redan för mer än hundra år sedan skrev August Blanche i "Hyrkuskens berättelser" om hur dåligt vattnet var och hur "Brunnsvikens stillastående vatten, där vågen är som grönsoppa och där fisken simmar död mot dyg strand". Orsaken till syrebristen som gjorde att fisken dog och de kraftiga algbloomingarna var att viken redan då belastades med avloppsvatten från Stockholms stad.

Det första steget för att förbättra vattenmiljön i Brunnsviken skedde 1863 när den igen kom i kontakt med Östersjön genom att Ålkistan öppnades. Men, mer och mer orenat avloppsvatten släpptes ut i viken från Solna stad. Först 1970 stoppades tillförseln av Solna stads avloppsvatten till viken, vilket gjorde att salthalten steg från 2 till 3 promille i ytvattnet.

Redan denna lilla förändring innebar att jag hittade flera av de kiselalgsarter som Astrid Cleve Euler beskriver från sina studier i viken i början av 1920-talet som karakteristiska för denna salthalt innan sötvattentillförseln från Solna stad sänkte den. Successivt blev vattenkvaliteten bättre, mindre algbloomingar, klarare vatten och ingen syrebrist och fiskdöd.

Så, drygt 40 år senare är svaret på frågan från mina doktorander om jag vill följa med och bada i Brunnsviken lätt – Ja visst, jag följer gärna med och tar ett dopp!

Det är bara Stockholms universitet som ligger i en nationalstadspark med en vik av Östersjön där jag kan simma på lunchen! En vik besjungen redan av Carl Michael Bellman för 220 år sedan i "Fjäril vingar syns på Haga" och "Se, Brunnsvikens små najader höja sina gyldne horn, och de fräsande kaskader sprutas över Solna torn". Idag kan igen många av oss njuta av ett bad, ta en promenad runt denna historiska Östersjövik, där sländor och fjärilar svävar över en glittrande vattenyta en vacker sommardag, eller ta en tur på skridskor och när islossningen kommer – stinker inte vattnet av ruttna ägg.

LENA KAUTSKY

» Så, drygt 40 år senare är svaret på frågan från mina doktorander om jag vill följa med och bada i Brunnsviken lätt – Ja visst, jag följer gärna med och tar ett dopp!

Våra berättelser

Denna krönika är en av de berättelser från medarbetare som kommit fram inom berättelseprojektet. Nyfiken på att veta mer, kontakta beratta@su.se.